

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի
2022 թ.-ի օգոստոսի 24-ի թիվ 1 ամբիոնի նիստի

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի դասաբաշխումների և ծանրաբեռնվածության հարցը
2. Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի 2022-2023 ուս. տարվա տարեկան աշխատանքային պլանի քննարկման և հաստատման հարցը
3. Առարկայական նկարագրերի, թեմատիկ տրոհումների, միջանկյալ ընթացիկ ստուգման հարցաշարերի քննարկում և հաստատում
4. Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի դասաբաշխումների և ծանրաբեռնվածության հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի 2022-2023 ուս. տարվա դասաբաշխումները:

ԼՍԵՑԻՆ՝ 2022-2023 ուս. տարվա Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի տարեկան աշխատանքային պլանի քննարկման և հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել 2022-2023 ուս. տարվա Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի տարեկան աշխատանքային պլանը /կցվում է/:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի 2022-2023 ուս. տարվա առարկայական նկարագրերի, թեմատիկ տրոհումների, միջանկյալ ընթացիկ ստուգման հարցաշարերի քննարկման և հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ս. Առաքելյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի 2022-2023 ուս. տարվա Classroom հարթակում տեղադրվող առարկայական նկարագրերը և թեմատիկ տրոհումները:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի 2022-2023 ուս. տարվա աշխատանքային պլան

Ամբիոնի նիստ № 1 Օգոստոս

- Դասաբաշխման քննարկում:
- Տարեկան աշխատանքային պլանի հաստատում:

- Առարկայական նկարագրերի, թեմատիկ տրոհումների, միջանկյալ ընթացիկ ստուգման հարցաշարերի քննարկում և հաստատում:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 2 Սեպտեմբեր

- Առարկայական նկարագրերի փաթեթների նոր ձևաչափով ներկայացման ընթացքը:
- Google classroom հարթակում դասընթացների և պրակտիկայի կազմակերպման ընթացքի քննարկում:
- Պարտքերի մարման ընթացքը:
- Ավարտական, մագիստրոսական, կուրսային աշխատանքների թեմաների նախնական քննարկում և հաստատում:
- Առարկայական նկարագրերի, թեմատիկ տրոհումների, դասախոսությունների, դրանց համապատասխանության բարելավմանն ուղղված քննարկումներ:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 3 Հոկտեմբեր

- Ավարտական, մագիստրոսական, կուրսային աշխատանքների թեմաների հաստատում
- Ամբիոնի միջազգայնացման հետ կապված խնդիրները:
- Դասագրքերի, ուսումնամեթոդական ձեռնարկների, հոդվածների տպագրության հարցերի քննարկում
- Հայցորդների և ասպիրանտների հաշվետվությունները:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 4 Նոյեմբեր

- Պրակտիկայի կազմակերպման ընթացքը Google classroom հարթակում:
- Կրթության որակի հետ կապված ամբիոնի խնդիրների քննարկում:
- Քննական տոմսերին ներկայացվող պահանջների քննարկում:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 5 Դեկտեմբեր

- Ընթացիկ քննությունների արդյունքների ամփոփում:
- Քննական տոմսերի հաստատում:
- Ամբիոնի մասնագետների գիտա-հետազոտական գործունեության հաղորդում և քննարկում:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 6 Հունվար

- 2022-2023 ուս. տարվա 1-ին կիսամյակի քննաշրջանի արդյունքների վերլուծություն:
- Ամբիոնում տարեկան գիտական հետազոտությունների, հրատարակումների վերաբերյալ հաշվետվությունների քննարկում:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 7 Փետրվար

- 2022-2023 ուս. տարվա 1-ին կիսամյակի քննաշրջանի պարտքերի մարման վիճակը:
- Ավարտական աշխատանքների, մագիստրոսական ատենախոսությունների նախնական լսումներ և ընթացիկ վերլուծություններ:
- Տարեկան գիտաժողովի կազմակերպման հարցերի քննարկում:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 8 Մարտ

- ԲՈՒՀ-ում և դպրոցներում մասնագիտական կողմնորոշմանն ուղղված աշխատանքների քննարկում:
- Կրթության որակի բարելավմանն ուղղված աշխատանքների քննարկում:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 9 Ապրիլ

- Ընթացիկ ստուգումների հարցը:
- Պրակտիկայի բարելավմանն ուղղված հարցեր:
- Քննական հարցաշարերի քննարկում և հաստատում:
- Ավարտական և մագիստրոսական աշխատանքների կատարման ընթացքի վերաբերյալ ղեկավարների ամփոփ զեկույցների ներկայացում, նախապաշտպանությանը վերաբերվող հարցերի քննարկում /առկա և հեռակա ուսուցում/:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 10 Մայիս

- Պետական քննությունների հետ կապված կազմակերպական հարցեր:
- Քննական տոմսերի հաստատում:
- Մագիստրոսական թեզերի որակի բարձրացման հարցերի քննարկում:
- Մասնագիտական կողմնորոշման աշխատանքների քննարկում:
- Ընթացիկ հարցեր:

Ամբիոնի նիստ № 11 Հունիս

- 2022-2023 ուս. տարվա ավարտական քննությունների արդյունքների քննարկում:
- 2022-2023 ուս. տարվա 2-րդ կիսամյակի քննությունների արդյունքների ամփոփում:
- Նախնական դասաբաշխման քննարկում:
- Ամբիոնի դասախոսների տարեկան աշխատանքների քննարկումներ:
- Ընթացիկ հարցեր:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի սեպտեմբերի 1-ի թիվ 2 ամբիոնի նիստի

ՕՐԱԿԱՐԳ

- Առարկայական նկարագրերի փաթեթների նոր ձևաչափով ներկայացման ընթացքը:
- Google classroom հարթակում դասընթացների և պրակտիկայի կազմակերպման ընթացքի քննարկում:
- Պարտքերի մարման ընթացքը:
- Ավարտական, մագիստրոսական, կուրսային աշխատանքների թեմաների նախնական քննարկում և հաստատում:
- Առարկայական նկարագրերի, թեմատիկ տրոհումների, դասախոսությունների, դրանց համապատասխանության բարելավմանն ուղղված քննարկումներ:
- Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի կողմից սպասարկվող առարկաների առարկայական նկարագրերի և թեմատիկ տրոհումների նոր ձևաչափով ներկայացնելու հարցը: Առարկայական նկարագրերի, թեմատիկ տրոհումների, դասախոսությունների, դրանց համապատասխանության բարելավմանն ուղղված քննարկումներ:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Կ. Վարդանյանը, Ս. Փիլոսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ 2 ժաբայա ժամկետում փոփոխության ենթարկել ամբիոնի կողմից սպասարկվող առարկաների առարկայական նկարագրերը և թեմատիկ տրոհումները՝ ըստ բուհի բարեփոխումների և որակի վարչության կողմից ներկայացվող ձևաչափի:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Google classroom հարթակում դասընթացների և պրակտիկայի կազմակերպման ընթացքի քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Google classroom հարթակում իրականացնել դասընթացների մշտադիտարկումներ, ինչպես նաև հետևել ընթացիկ պրակտիկաների գործընթացին:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Պարտքերի մարման ընթացքը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Միջանկյալ ստուգման և քննությունների լուծարային փուլի ընթացքում առաջնորդվել դեկանատի կողմից տրված վարձավճարների պարտքերի ցուցակով և պատշաճ կերպով իրականացնել 2-րդ կիսամյակի լուծարային փուլը:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ավարտական, մագիստրոսական, կուրսային աշխատանքների թեմաների նախնական քննարկում և հաստատում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Լ. Սարգսյանը, Ս. Առաքելյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Նախնական հաստատել 2022-2023 ուս. տարվա մագիստրոսական թեզերի, ավարտական աշխատանքների, կուրսային աշխատանքների թեմաները: /Կցվում են/

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՀՊՄՀ

ԿԻՐԱՌԱՎԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԽՈԳԵՐՈՒՄ

REPUBLIC OF ARMENIA
ASPU AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF
APPLIED PSYCHOLOGY

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ

АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА

КАФЕДРА

ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханджяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի սեպտեմբերի 1-ի թիվ 2 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ավարտական, մագիստրոսական, կուրսային աշխատանքների թեմաների նախնական քննարկում և հաստատում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Լ. Մարգարյանը, Ս. Առաքելյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Նախնական հաստատել 2022-2023 ուս. տարվա մագիստրոսական թեզերի, ավարտական աշխատանքների, կուրսային աշխատանքների թեմաները: /Կցվում են/

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

ԿԼԻՆԻԿԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀՈԳԵԹԵՐԱՊԻԱ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Մկրտչյան Նազելի	Ասթմա և քրոնիկական բրոնխիտ ունեցող անձանց հոգեբանական առանձնահատկությունները	Մարիանա Ավետիսյան հ.գ.թ., դոցենտ
Հարությունյան Անահիտ	Միրտ-անոթային հիվանդություններով և շաքարային դիաբետով անձանց բնավորության և արժեհամակարգի առանձնահատկությունները	
Արամյան Տիգրան	Հուզական ոլորտի առանձնահատկությունները հիպերթիրեոզ ունեցող անձանց շրջանում	Նարինե Ստեփանյան հ.գ.թ., դոցենտ
Օհանյան Բալասան	Ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաները որպես կախվածության խանգարումների գործոն	Սամվել Սուքիասյան բ.գ.դ., պրոֆեսոր

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Պետրոսյան Արփի	Մտավոր և կամային ոլորտների խնդիրներով անչափահաս իրավախախտների արարքների պայմաններն ու պատճառները	Ռուզաննա Պետրոսյան հ.գ.թ., դոցենտ
Սանդյան Իզաբելա	Սոցիալական օստրակիզմը որպես անչափահասների հակասոցիալական վարքագծի գործոն	
Հարությունյան Տաթևիկ	Իրավախախտների բնավորության առանձնահատկությունների վերլուծությունը հանցագործության տեսակի համատեքստում	Գոռ Եսայան հ.գ.թ., դոցենտ

ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Ալեքսանյան Միլվա	Զինծառայողների դեստրուկտիվ վարքի ձևավորման հոգեբանական պատճառները	Զարգանդ Ասատրյան հ.գ.թ., դոցենտ
Կիրակոսյան Արուսյակ	Բնավորության և արժեհամակարգի առանձնահատկությունները պատերազմական իրավիճակներում՝ համապատասխան վարքագիծ դրսևորելու հարցում	Արամ Գյուրջյան հ.գ.թ.

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Հովհաննիսյան Մարտինա	Նախադպրոցական տարիքում երեխաների վախերը և դրանց հաղթահարումը խաղային թերապիայի միջոցով	Արամ Գյուրջյան հ.գ.թ.
Խաչատրյան Արսեն	ԶԼՄ-երի հոգեբանական ազդեցությունը պատերազմի մասնակիցների վրա	Արմեն Բեջանյան հ.գ.թ., դոցենտ

ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Ասատրյան Կարեն	Ղեկավարի արդյունավետ գործունեության սոցիալ հոգեբանական հիմնախնդիրները	Նաիրա Հակոբյան հ.գ.դ., պրոֆեսոր

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Թարվերդյան Մանե	Տազնապային խանգարումները և դրանց հաղթահարման ուղիները ուսանողության շրջանում	Մ. Ավետիսյան հ.գ.թ., դոցենտ
Հարությունյան Կարինե	Վախերի և ինքնագնահատականի փոխկապակցվածությունը դեռահասների շրջանում	
Սահակյան Աննա	Ինքնակենսագրական բնույթ կրող հիշողության, ինքնագնահատականի և լոկուս վերահսկողության տարիքային առանձնահատկությունները	Ս. Առաքելյան դասախոս
Փանոսյան Էլեն	Ինտերնետային կախվածություն ունեցող դպրոցականների մտածողության և լոկուս վերահսկողության առանձնահատկությունները	
Մանուկյան Գրետա	Բնավորության շեշտված տիպի ազդեցությունը դեռահասի ուսումնաստության գործընթացի վրա	Ա. Բեջանյան հ.գ.թ., դոցենտ
Ղազարյան Մարիանա	Ծնող-երեխա փոխհարաբերությունների ազդեցությունը երեխայի կրթության և զարգացման վրա	
Թարվերդյան Աիդա	Կրտսեր դպրոցական տարիքի վարքային խանգարման ունեցող երեխաների ուսումնական պրոցեսի կազմակերպման առանձնահատկությունները	
Աբրահամյան Սուրեն	Բարձր դասարանի տղաների վերաբերմունքը զինվորական ծառայությանը՝ կախված առաջադիմությունից	
Պողոսյան Լիանա	Լիդերի ոճով պայմանավորված ավագ դպրոցականների տազնապայնության դրսևորման առանձնահատկությունները	Գ. Եսայան հ.գ.թ., դոցենտ
Գասպարյան Լիլիթ Գ.	Կոնֆլիկտայնության հետազոտումը հուզական այրումի համատեքստում (Ծովագյուղի ուսուցիչների շրջանում)	
Գրիգորյան Լիլյա	Ավագ դպրոցականների ուսումնական մոտիվացիայի, ագրեսիվ վարքի և միջանձնային հարաբերությունների առանձնահատկությունները	
Սահակյան Անուշ	Ուսանողների մոտ ինքնագնահատականի կախվածությունը դաստիարակման ոճից (1-ին կուրսի ուսանողների օրինակով)	
Ենոքյան Զեմա	Ավագ դպրոցականների հուզական ինտելեկտի և տազնապայնության փոխհարաբերակցությունը	

Գեղամյան Էլեն	Դպրոցի տնօրենի ղեկավարման ոճի և ուսուցիչների աշխատանքային մոտիվացիայի կապի առանձնահատկությունները	Ն. Ստեփանյան հ.գ.թ., դոցենտ
Միմոնյան Մարիամ	Անբարենպաստ ընտանիքներում դեռահասների ապրումակցման առանձնահատկությունները	
Քիրազյան Վարդուհի	Դեռահասների համակարգչային խաղերից կախվածության առանձնահատկությունները լիարժեք և ոչ լիարժեք կազմով ընտանիքներում	
Սարգսյան Արաքսյա	Դեռահասի ուսումնական գործունեության վրա ընտանեկան դաստիարակության ոճի ազդեցությունը	
Հովհաննիսյան Նարե	Էմպաթիայի դրսևորման գենդերային առանձնահատկությունները դեռահասության շրջանում	
Եղիազարյան Լիանա	Առաջին կուրսի ուսանողների անձի ռեֆլեքսիվության և ուսումնական մոտիվացիայի փոխազդեցության առանձնահատկությունները	Ս. Փիլոսյան հ.գ.թ., պրոֆեսորի պ/կ
Կոշկարյան Վարդուհի	Ավագ դպրոցականների վերահսկման ուղղվածության և միջանձնային հարաբերությունների կապի առանձնահատկությունները	

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի հոկտեմբերի 3-ի թիվ 3 ամբիոնի նիստի

ՕՐԱԿԱՐԳ

- Ավարտական, մագիստրոսական, կուրսային աշխատանքների թեմաների հաստատում
- Ամբիոնի միջազգայնացման հետ կապված խնդիրները
- Դասագրքերի, ուսումնամեթոդական ձեռնարկների, հոդվածների տպագրության հարցերի քննարկում
- Հայցորդների և ասպիրանտների հաշվետվությունները /Տեղափոխվել է դեկտեմբեր ամսվա նիստի օրակարգ/
- Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ 2022-2023 ուս. տարվա մագիստրոսական թեզերի, ավարտական աշխատանքների, կուրսային աշխատանքների թեմաների հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ա. Բեջանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել 2022-2023 ուս. տարվա մագիստրոսական թեզերի, ավարտական աշխատանքների, կուրսային աշխատանքների թեմաները: /Կցվում են/

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ամբիոնի միջազգայնացման հետ կապված խնդիրների հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Ամբիոնը շարունակում է համագործակցությունը դեռևս 2019թ. կազմակերպված «Անձի հոգեբանական պրոբլեմները» միջազգային գիտաժողովի շրջանակներում մասնակցած արտերկրյա ԲՈԻՀ-երի ներկայացուցիչների հետ: 2022թ. շարունակվում են համագործակցային նոր ուղիների ստեղծման շուրջ աշխատանքներ, մասնավորապես.

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար Մարիանա Ավետիսյանն ավարտել է <<Պոզիտիվ հոգեթերապիայի ակադեմիայի (Վիսբադեն, Գերմանիա)>> կողմից կազմակերպված վերապատրաստման դասընթաց (200 ժամ տևողությամբ):

Ամբիոնի դոցենտ Գոռ Եսայանը Կոլուգայի պետական համալսարանում 2022թ. մայիսի 26-ին հանձնել է որակավորման քննություն և ստացել է դատական հոգեբան էքսպերտի որակավորման դիպլոմ:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Շարունակաբար իրականացնել ամբիոնի միջազգայնացման տեսլականին ուղղված ռազմավարական ուղիների, միջոցների պլանավորման գործընթացը:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Դասագրքերի, ուսումնամեթոդական ձեռնարկների, հոդվածների տպագրության հարցերի քննարկումը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Ամբիոնի անդամների կողմից հաշվետու տարում տպագրվել է 40 գիտական հոդված, 2 ուսումնական ձեռնարկ, գիտաժողովի նյութերի 1 ժողովածու, 1 մենագրություն: Ամբիոնի ՊԴԱ ներկայացուցիչները համատեղ հոդվածներ են հրապարակել նաև մագիստրատուրական կրթական ծրագրով սովորող ուսանողների հետ:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Շարունակաբար իրականացնել ամբիոնի անդամների գիտական հանդեսներում տպագրվելը և գիտաժողովներում ակտիվ մասնակցությունը:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի ասպիրանտ Արմեն Սամվելի Ավետիսյանի թեմայի քննարկման և հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ա. Բեջանյանը, Ն. Ստեփանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի ասպիրանտ Արմեն Սամվելի Ավետիսյանի թեման՝ «Ուսանողների վրա ապատեղեկատվության սոցիալ-հոգեբանական դետրուկտիվ ազդեցության կանխարգելման հիմնախնդիրը Հայաստանում» ԺԹ.00.03 /Սոցիալական հոգեբանություն/ մասնագիտությամբ:

Գիտական ղեկավար՝ հ.գ.դ., պրոֆեսոր Ս.Ռ. Գևորգյան:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի կողմից պարզևատրման ներկայացվող թեկնածուների հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի կողմից պարզևատրման ներկայացնել հետևյալ թեկնածուներին.

Մանկավարժական համալսարանի մեղալ՝

- Կամո Երեմի Վարդանյան (բուհի գիտահետազոտական գործունեության զարգացման համար, 1989թ.-ին ավարտել է Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ-ում ասպիրանտուրան: Նույն թվականից մինչև օրս դասախոսում է Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ-ում: 2004 թվականից զբաղվում է հոգեբանական պրակտիկայով՝ անցկացնելով հոգեբանական թրեյնինգներ, խորհրդատվություն, հոգեախտորոշում, հոգեթերապիա: 2005 թվականին ստացել է հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի, 2015-ին դոկտորի գիտական աստիճաններ, իսկ 2018-ին՝ պրոֆեսորի կոչում հոգեբանությունից: Միշտ դրսևորել է իրեն որպես պարտաճանաչ, բարեխիղճ անձնավորություն, ով միշտ բարձր մակարդակով է իրականացնում իր գործը: Դրա շնորհիվ մեծ հեղինակություն է վայելում ուսանողության, հայ հոգեբանների շրջանում և մեր համալսարանի կոլեկտիվում: Մեծ է ներդրումը նաև Հայաստանում հոգեբանական գիտության զարգացման գործում: Սուիցիդոլոգիայի, դեստրուկտիվ վարքի, հոգեֆիզիոլոգիայի հոգեբանական խորհրդատվության հիմնախնդիրներին նվիրված նրա հետազոտություններն էապես հարստացրել են հոգեբանական գիտությունը),
- Սուսաննա Միհրանի Փիլոսյան (հոգեբանական գիտական հետազոտություններում ներդրել է նոր չափանիշներ, մշակել և հրատարակել է տասնյակ հայալեզու գրքեր և դասագրքեր: 1970 թվականից մինչև օրս դասախոսում է Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ-ում: Աշխատանքում միշտ դրսևորել է իրեն որպես պարտաճանաչ, բարեխիղճ անձնավորություն, ով միշտ բարձր մակարդակով է իրականացնում իր գործը: Դրա շնորհիվ Դուք մեծ հեղինակություն եք վայելում ուսանողության շրջանում և մեր համալսարանի կոլեկտիվում):

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀՊՄՀ
ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՄԲԻՈՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
ASPU AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF
APPLIED PSYCHOLOGY

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ
АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА
КАФЕДРА
ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханджяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի հոկտեմբերի 3-ի թիվ 3 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի ասպիրանտ Արմեն Սամվելի
Ավետիսյանի թեմայի քննարկման և հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ա. Բեջանյանը,

Ն.

Ստեփանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի ասպիրանտ Արմեն
Սամվելի Ավետիսյանի թեման՝ «Ուսանողների վրա ապատեղեկատվության սոցիալ-
հոգեբանական դեստրուկտիվ ազդեցության կանխարգելման հիմնախնդիրը
Հայաստանում» ԺԹ.00.03 /Սոցիալական հոգեբանություն/ մասնագիտությամբ:

Գիտական ղեկավար՝ հ.գ.դ., պրոֆեսոր Ս.Ռ. Գևորգյան:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՀՊՍՀ

ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԽԱՐԵՐՈՒ

REPUBLIC OF ARMENIA
ASPU AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF

APPLIED PSYCHOLOGY

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ

АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА

КАФЕДРА

ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханджяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի հոկտեմբերի 3-ի թիվ 3 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ 2022-2023 ուս. տարվա մագիստրոսական թեզերի, ավարտական աշխատանքների, կուրսային աշխատանքների թեմաների հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ա. Բեջանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել 2022-2023 ուս. տարվա մագիստրոսական թեզերի, ավարտական աշխատանքների, կուրսային աշխատանքների թեմաները: /Կցվում են/

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

ԿԼԻՆԻԿԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀՈԳԵԹԵՐԱՊԻԱ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Մկրտչյան Նազելի	Ասթմա և քրոնիկական բրոնխիտ ունեցող անձանց հոգեբանական առանձնահատկությունները	Մարիանա Ավետիսյան հ.գ.թ., դոցենտ
Հարությունյան Անահիտ	Սիրտ-անոթային հիվանդություններով և շաքարային դիաբետով անձանց բնավորության և արժեհամակարգի առանձնահատկությունները	
Արամյան Տիգրան	Հուզական ոլորտի առանձնահատկությունները հիպերթիրեոզ ունեցող անձանց շրջանում	Նարինե Ստեփանյան հ.գ.թ., դոցենտ
Օհանյան Բալասան	Ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաները որպես կախվածության խանգարումների գործոն	Սամվել Սուքիասյան բ.գ.դ., պրոֆեսոր

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Պետրոսյան Արփի	Մտավոր և կամային ոլորտների խնդիրներով անչափահաս իրավախախտների արարքների պայմաններն ու պատճառները	Ռուզաննա Պետրոսյան հ.գ.թ., դոցենտ
Սանոյան Իզաբելա	Սոցիալական օստրակիզմը որպես անչափահասների հակասոցիալական վարքագծի գործոն	
Հարությունյան Տաթևիկ	Իրավախախտների բնավորության առանձնահատկությունների վերլուծությունը հանցագործության տեսակի համատեքստում	Գոռ Եսայան հ.գ.թ., դոցենտ

ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Ալեքսանյան Միլվա	Զինծառայողների դեստրուկտիվ վարքի ձևավորման հոգեբանական պատճառները	Զարգանդ Ասատրյան հ.գ.թ., դոցենտ
Կիրակոսյան Արուսյակ	Բնավորության և արժեհամակարգի առանձնահատկությունները պատերազմական իրավիճակներում՝ համապատասխան վարքագիծ դրսևորելու հարցում	Արամ Գյուրջյան հ.գ.թ.

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Հովհաննիսյան Մարտինա	Հեքիաթի հոգեբանական դերը նախադպրոցական տարիքի երեխաների դաստիարակության գործում	Արամ Գյուրջյան հ.գ.թ.
Խաչատրյան Արսեն	ԶԼՄ-երի հոգեբանական ազդեցությունը պատերազմի մասնակիցների վրա	Արմեն Բեջանյան հ.գ.թ., դոցենտ

ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Ասատրյան Կարեն	Ղեկավարի արդյունավետ գործունեության սոցիալ հոգեբանական հիմնախնդիրները	Նաիրա Հակոբյան հ.գ.դ., պրոֆեսոր

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար
Թարվերդյան Մանե	Տագնապային խանգարումները և դրանց հաղթահարման ուղիները ուսանողության շրջանում	Մ. Ավետիսյան հ.գ.թ., դոցենտ
Հարությունյան Կարինե	Վախերի և ինքնագնահատականի փոխկապակցվածությունը դեռահասների շրջանում	
Սահակյան Աննա	Ինքնակենսագրական բնույթ կրող հիշողության, ինքնագնահատականի և լոկուս վերահսկողության տարիքային առանձնահատկությունները	Ս. Առաքելյան դասախոս
Փանոսյան Էլեն	Ինտերնետային կախվածություն ունեցող դպրոցականների մտածողության և լոկուս վերահսկողության առանձնահատկությունները	
Մանուկյան Գրետա	Բնավորության շեշտված տիպի ազդեցությունը դեռահասի ուսումնասիրության գործընթացի վրա	Ա. Բեջանյան հ.գ.թ., դոցենտ
Ղազարյան Մարիանա	Ծնող-երեխա փոխհարաբերությունների ազդեցությունը երեխայի կրթության և զարգացման վրա	
Թարվերդյան Աիդա	Կրտսեր դպրոցական տարիքի վարքային խանգարման ունեցող երեխաների ուսումնական պրոցեսի կազմակերպման առանձնահատկությունները	
Աբրահամյան Սուրեն	Բարձր դասարանի տղաների վերաբերմունքը զինվորական ծառայությանը՝ կախված ուսումնական պրոցեսի կազմակերպումից	
Պողոսյան Լիանա	Լիդերի ոճով պայմանավորված ավագ դպրոցականների տագնապայնության դրսևորման առանձնահատկությունները	Գ. Եսայան հ.գ.թ., դոցենտ
Գասպարյան Լիլիթ Գ.	Կոնֆլիկտայնության հետազոտումը հուզական այրումի համատեքստում (Օռվագյուղի ուսուցիչների շրջանում)	
Գրիգորյան Լիլյա	Ավագ դպրոցականների ուսումնական մոտիվացիայի, ագրեսիվ վարքի և միջանձնային հարաբերությունների առանձնահատկությունները	
Սահակյան Անուշ	Ուսանողների մոտ ինքնագնահատականի	

	կախվածությունը դաստիարակման ոճից (1-ին կուրսի ուսանողների օրինակով)	
Ենթյան Ձեմմա	Ավագ դպրոցականների հուզական ինտելեկտի և տաղանդայնության փոխհարաբերակցությունը	
Գեղամյան Էլեն	Դպրոցի տնօրենի ղեկավարման ոճի և ուսուցիչների աշխատանքային մոտիվացիայի կապի առանձնահատկությունները	Ն. Ստեփանյան հ.գ.թ., դոցենտ
Միմոնյան Մարիամ	Անբարենպաստ ընտանիքներում դեռահասների ապրումակցման առանձնահատկությունները	
Քիրազյան Վարդուհի	Դեռահասների համակարգչային խաղերից կախվածության առանձնահատկությունները լիարժեք և ոչ լիարժեք կազմով ընտանիքներում	
Սարգսյան Արաքսյա	Դեռահասի ուսումնական գործունեության վրա ընտանեկան դաստիարակության ոճի ազդեցությունը	
Հովհաննիսյան Նարե	Էմպաթիայի դրսևորման գենդերային առանձնահատկությունները դեռահասության շրջանում	
Եղիազարյան Լիանա	Առաջին կուրսի ուսանողների անձի ռեֆլեքսիվության և ուսումնական մոտիվացիայի փոխազդեցության առանձնահատկությունները	Ս. Փիլոսյան հ.գ.թ., պրոֆեսորի պ/կ
Կոշկարյան Վարդուհի	Ավագ դպրոցականների վերահսկման ուղղվածության և միջանձնային հարաբերությունների կապի առանձնահատկությունները	

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի 2022 թ.-ի հոկտեմբերի 3-ի թիվ 3 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի կողմից պարզևատրման ներկայացվող
թեկնածուների հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի կողմից պարզևատրման
ներկայացնել հետևյալ թեկնածուներին.

Մանկավարժական համալսարանի մեղալ՝

- Կամո Երեմի Վարդանյան (բուհի գիտահետազոտական գործունեության
զարգացման համար, 1989թ.-ին ավարտել է Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ-ում
ասպիրանտուրան: Նույն թվականից մինչև օրս դասախոսում է Խ. Աբովյանի անվան
ՀՊՄՀ-ում: 2004 թվականից զբաղվում է հոգեբանական պրակտիկայով՝
անցկացնելով հոգեբանական թրեյնինգներ, խորհրդատվություն, հոգեախտորոշում,
հոգեթերապիա: 2005 թվականին ստացել է հոգեբանական գիտությունների
թեկնածուի, 2015-ին դոկտորի գիտական աստիճաններ, իսկ 2018-ին՝ պրոֆեսորի
կոչում հոգեբանությունից: Միշտ դրսևորել է իրեն որպես պարտաճանաչ, բարեխիղճ
անձնավորություն, ով միշտ բարձր մակարդակով է իրականացնում իր գործը: Դրա
շնորհիվ մեծ հեղինակություն է վայելում ուսանողության, հայ հոգեբանների
շրջանում և մեր համալսարանի կոլեկտիվում: Մեծ է ներդրումը նաև Հայաստանում
հոգեբանական գիտության զարգացման գործում: Սուիցիդոլոգիայի, դեստրուկտիվ
վարքի, հոգեֆիզիոլոգիայի հոգեբանական խորհրդատվության հիմնախնդիրներին

նվիրված նրա հետազոտություններն էապես հարստացրել են հոգեբանական գիտությունը),

- Սուսաննա Միհրանի Փիլոսոֆիայի (հոգեբանական գիտական հետազոտություններում ներդրել է նոր չափանիշներ, մշակել և հրատարակել է տասնյակ հայալեզու գրքեր և դասագրքեր: 1970 թվականից մինչև օրս դասախոսում է Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ-ում: Աշխատանքում միշտ դրսևորել է իրեն որպես պարտաճանաչ, բարեխիղճ անձնավորություն, ով միշտ բարձր մակարդակով է իրականացնում իր գործը: Դրա շնորհիվ Դուք մեծ հեղինակություն եք վայելում ուսանողության շրջանում և մեր համալսարանի կոլեկտիվում):

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի նոյեմբերի 16-ի թիվ 4 ամբիոնի նիստի

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Անի Նազարյանի ատենախոսության քննարկում

2. Պրակտիկայի կազմակերպման ընթացքը Google classroom հարթակում:
3. Կրթության որակի հետ կապված ամբիոնի խնդիրների քննարկում:
4. Քննական տոմսերին ներկայացվող պահանջների քննարկում:
5. Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Պրակտիկայի կազմակերպման ընթացքը Google classroom հարթակում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ա. Առաքելյանը:

Բակալավրիատի մանկավարժական պրակտիկաներն ընթացքի մեջ են, որոնց Google classroom հարթակում ներկայացվում են ուսանողների առաջադրանքները և ընթացիկ աշխատանքները: Մագիստրոսական կրթական ծրագրի 2-րդ կուրսերի մասնագիտական պրակտիկան ավարտվել է նոյեմբերի 10-ին:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Կազմակերպել մագիստրոսական կրթական ծրագրի 2-րդ կուրսերի մասնագիտական պրակտիկայի պաշտպանությունը:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կրթության որակի հետ կապված ամբիոնի խնդիրների քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Կազմակերպել 2022-2023 ուս. տարվա 2-րդ կիսամյակի ուսումնամեթոդական փաթեթների վերամշակման և արդիականացման գործընթացը:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Քննական տոմսերին ներկայացվող պահանջների քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Նախապատրաստել առաջիկայում նախատեսվող գրավոր միջանկյալ ստուգումների հարցատոմսերը, ինչպես նաև 1-ին կիսամյակի կիսամյակային

քննությունների տոմսերը, ըստ բուհի կողմից ներկայացվող ձևաչափի՝ հաջորդ ամսվա նիստի օրակարգով հաստատելու նպատակով:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀՊՄՀ
ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՄԲԻՈՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF
APPLIED PSYCHOLOGY
ASPU

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И
НАУКИ
АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА
КАФЕДРА
ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханджяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի նոյեմբերի 16-ի թիվ 4 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Անի Սպարտակի Նազարյանի «Սոցիալական կարծրատիպերի և անձնային աճի համահարաբերակցությունը» թեմայով

ԺԹ.00.03 «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության նախապաշտպանությունը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Կ. Վարդանյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Մ. Ավետիսյանը, Լ. Սարգսյանը, Ս. Առաքելյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Անի Սպարտակի Նազարյանի «Սոցիալական կարծրատիպերի և անձնային աճի համահարաբերակցությունը» թեմայով ԺԹ.00.03 «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսությունը 10 կողմ, դեմ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0 քվեարկության արդյունքում երաշխավորվում է հրապարակային պաշտպանության:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի դեկտեմբերի 1-ի թիվ 5 ամբիոնի նիստի

ՕՐԱԿԱՐԳ

5. Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի ասպիրանտների և հայցորդների ատեստավորման հարցը

6. Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի ասպիրանտների և հայցորդների ատեստավորման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ա. Բեջանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հիմք ընդունելով հաշվետվությունները՝ ատեստավորել ներքոնշյալ ասպիրանտներին և հայցորդներին.

1. Հարությունյան Գերասիմ /ասպիրանտ/
2. Մինասյան Սուսաննա /ասպիրանտ/
3. Բաբայան Ուլյանա
4. Բալդրյան Մելինե
5. Գաբոլլանյան Սոսի
6. Գևորգյան Հերմինե
7. Երիբեկյան Բենիկ
8. Իսկաջյան Արմինե
9. Մելքոնյան Արմենուհի
10. Նալբանդյան Նաիրա
11. Մովսիսյան Նաիրա

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Գոհար Վալերիկի Անտոնյանի գիտական թեմայի և ղեկավարի հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Գ. Եսայանը, Ա. Բեջանյանը, Ս. Առաքելյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Գոհար Վալերիկի Անտոնյանի գիտական թեման՝ «Հուզական, սոցիալական ինտելեկտի և բնավորության գծերի հարբերակցությունը դեռահասների փոխհարաբերություններում» ԺԹ.00.05 /Զարգացման և կրթության հոգեբանություն/ մասնագիտությամբ: Գիտական ղեկավար՝ հ.գ.թ., դոցենտ Մ.Ս. Ավետիսյան:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀՊՄՀ
ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՄԲԻՈՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
ASPU AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF
APPLIED PSYCHOLOGY

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ
АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА
КАФЕДРА
ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханджяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի դեկտեմբերի 1-ի թիվ 5 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի ասպիրանտների և հայցորդների ատեստավորման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ.Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ա. Բեջանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հիմք ընդունելով հաշվետվությունները՝ ատեստավորել ներքոնշյալ ասպիրանտներին և հայցորդներին.

1. Հարությունյան Գերասիմ /ասպիրանտ/
2. Մինասյան Սուսաննա /ասպիրանտ/
3. Բաբայան Ուլյանա
4. Բալդրյան Մելինե

5. Գաբոլլանյան Սոսի
6. Գևորգյան Հերմինե
7. Երիբեկյան Բենիկ
8. Իսկաջյան Արմինե
9. Մելքոնյան Արմենուհի
10. Նալբանդյան Նաիրա
11. Մովսիսյան Նաիրա

Կիրառական

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀՊՄՀ
ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՍՔԻՈՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
ASPU AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF
APPLIED PSYCHOLOGY

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ
АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА
КАФЕДРА
ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханджяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ
Քարտուղար՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Ռ.Ա. Մարգարյան

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի դեկտեմբերի 1-ի թիվ 5 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Գոհար Վալերիկի Անտոնյանի գիտական թեմայի և ղեկավարի հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Գ. Եսայանը, Ա. Բեջանյանը, Ս. Առաքելյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Գոհար Վալերիկի Անտոնյանի գիտական թեման՝ «Հուզական, սոցիալական ինտելեկտի և

բնավորության գծերի հարբերակությունը դեռահասների փոխհարաբերություններում»
ԺԹ.00.05 /Զարգացման և կրթության հոգեբանություն/ մասնագիտությամբ: Գիտական
դեկավար՝ հ.գ.թ., դոցենտ Մ.Ս. Ավետիսյան:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022 թ.-ի դեկտեմբերի 20-ի թիվ 6 ամբիոնի նիստի

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ա. Աբգարյանի դոցենտության երաշխավորության հարցը:

2. Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Դենակի կողմից շնորհակալագրերի և պատվոգրերի հանձման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Դեկան Ռ. Պետրոսյանը:

Հնչեցին շնորհավորանքներ և տեղի ունեցավ հանձման արարողությունը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Աշխատակիցների կողմից արարողությունը գնահատվեց դրական կերպով:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի դասախոս, հոգեբանական
գիտությունների թեկնածու Արմեն Կարապետի Աբգարյանի դոցենտության
երաշխավորման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Միաձայն քվեարկության արդյունքում երաշխավորել դոցենտության ամբիոնի դասախոս, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու Արմեն Կարապետի Աբգարյանին:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
ASPU AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ

Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА

ՀՊՄՀ

APPLIED PSYCHOLOGY

КАФЕДРА

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханлжяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2022թ.-ի դեկտեմբերի 20-ի թիվ 6 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի դասախոս, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու Արմեն Կարապետի Աբգարյանի դոցենտության երաշխավորման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Միաձայն քվեարկության արդյունքում երաշխավորել դոցենտության ամբիոնի դասախոս, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու Արմեն Կարապետի Աբգարյանին:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

Արձանագրություն

**Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի
2023թ.-ի հունվարի 30-ի թիվ 7 ամբիոնի նիստի**

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. 2022-2023 ուս. տարվա 1-ին կիսամյակի քննաշրջանի արդյունքների վերլուծություն:
2. Ամբիոնում տարեկան գիտական հետազոտությունների, հրատարակումների վերաբերյալ հաշվետվությունների քննարկում:
3. Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ 2022-2023 ուս. տարվա 1-ին կիսամյակի քննաշրջանի արդյունքների վերլուծություն:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

1-ին կիսամյակի ամփոփիչ քննությունները բարեհաջող ավարտվել են, իսկ հեռակա բակալավրիատի ընթացիկ միջանկյալ ստուգումները դեռևս ընթացքի մեջ են:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ 2022-2023 ուս. տարվա 1-ին կիսամյակի քննաշրջանի արդյունքները գնահատել նորմալ:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ամբիոնում տարեկան գիտական հետազոտությունների, հրատարակումների վերաբերյալ հաշվետվությունների քննարկման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Պետք է ուշադրություն դարձնել և աշխատել անգլալեզու հոդվածների տպագրության շուրջ: Ամբիոնի դասախոսներից որոշ ներկայացուցիչներ արդեն ունեն տպագրության հանձնված հոդվածներ:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Առաջիկա գիտական հանդեսի համար նախապատրաստել անգլալեզու հոդվածներ:

ԼՍԵՑԻՆ՝ 2-րդ կիսամյակի առարկայական նկարագրերի և թեմատիկ տրոհումների հետ կապված նախապատրաստական աշխատանքների քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Հարկավոր է ուշադրություն դարձնել հատկապես թեմատիկ տրոհումների շաբաթական բաշխումներին, որոնք նախատեսված են ըստ ուսումնական պլանի, որպեսզի անհամապատասխանություններ չառաջանան դասացուցակի և թեմատիկ տրոհումների միջև:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Առարկայական նկարագրերը և թեմատիկ տրոհումները խանապատրաստել ըստ նոր ձևաչափի:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ռ.Ա. Մարգարյան

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2023թ.-ի մարտի 9-ի թիվ 8 ամբիոնի նիստի

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. ԲՈՒՀ-ում և դպրոցներում մասնագիտական կողմնորոշմանն ուղղված աշխատանքների քննարկում:
2. Կրթության որակի բարելավմանն ուղղված աշխատանքների քննարկում:
3. Տարեկան գիտաժողովի կազմակերպման հարցերի քննարկում:
4. Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ ԲՈՒՀ-ում և դպրոցներում մասնագիտական կողմնորոշմանն ուղղված աշխատանքների քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ն. Ստեփանյանը:

Մ. Ավետիսյանը նշեց, որ անհրաժեշտ է իրականացնել մասնագիտական կողմնորոշմանն ուղղված աշխատանքներ դպրոցներում, որոնք կնպաստեն աշակերտների հետաքրքրությունների մեծացմանը դեպի ԲՈՒՀ-ը: Նաև նշվեց, որ արդեն իրականացվել են որոշակի աշխատանքներ և Մ. Ավետիսյանը և Ն. Ստեփանյանը Հրազդան քաղաքի մի շարք դպրոցներում իրականացրել են մասնագիտական կողմնորոշման վերաբերյալ դասընթացներ:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Բավարար գնահատական մասնագիտական կողմնորոշմանն ուղղված աշխատանքները:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կրթության որակի բարելավմանն ուղղված աշխատանքների քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը:

Մ. Ավետիսյանը արդրադարձ կատարելով նշեց, որ անհրաժեշտ է փոփոխությունների ենթարկել առարկայական նկարագրերը և թեմատիկ տրոհումները, որոնք պետք է համապատասխանեն որակի չափանիշներին:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Առարկայական նկարագրերը և թեմատիկ տրոհումները վերանայել և փոխել ըստ նոր ձևաչափի:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Տարեկան գիտաժողովի կազմակերպման հարցերի քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Մ. Ավետիսյանը անդրադարձ կատարելով տարեկան գիտաժողովի կազմակերպմանը, նշեց, որ պլանավորվել է իրականացնել աշնանը գիտաժողով, սակայն հաշվի առնելով ռեկտոր՝ Սրբուհի Գևորգյանի և դեկան՝ Ռուզաննա Պետրոսյանի առաջարկությունները կմիանանք ֆակուլտետի կողմից կազմակերպվող գիտաժողովին:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ միանալ ֆակուլտետի կողմից կազմակերպվող գիտաժողովին:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ա.Ֆ. Հակոբյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
Խ. ԱՔՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀՊՄՀ
ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՄԲԻՈՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
ASPU AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF
APPLIED PSYCHOLOGY

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ
АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА
КАФЕДРА
ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի
2023թ.-ի ապրիլի 5-ի թիվ 9 ամբիոնի նիստի

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ընթացիկ ստուգումների հարցը:
2. Պրակտիկայի բարելավմանն ուղղված հարցեր:
3. Քննական հարցաշարերի քննարկում և հաստատում:
4. Ավարտական և մագիստրոսական աշխատանքների կատարման ընթացքի վերաբերյալ դեկավարների ամփոփ զեկույցների ներկայացում, նախապաշտպանությանը վերաբերվող հարցերի քննարկում /առկա և հեռակա ուսուցում/:
5. Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ընթացիկ ստուգումների հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Անդրադառնալով ընթացիկ ստուգումների հարցին, Մ. Ավետիսյանը նշեց, որ անհրաժեշտ է ժամանակին պատրաստել տոմսերը և հարցաշարերը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Պատշաճ կերպով իրականացնել ընթացիկ ստուգումները՝ նախապես պատրաստելով համապատասխան տոմսերը և հարցաշարերը:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Պրակտիկայի բարելավմանն ուղղված հարցեր:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը Ա. Առաքելյանը:

Անդրադառնալով պրակտիկաներին, Մ. Ավետիսյանը նշեց համագործակցության կարևորությունը համապատասխան կենտրոնների հետ և պատշաճ ձևով պրակտիկաների իրականացումը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Ընթացիկ պրակտիկաներն իրականացվում են պատշաճ կերպով, շարունակվում է համապատասխան դպրոցների և կենտրոնների հետ համագործակցությունը:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Քննական հարցաշարերի քննարկում և հաստատում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը Ա. Առաքելյանը, Ս. Առաքելյանը: Քննական հարցաշարերի քննարկման ընթացքում անդամները, նշեցին դրանց ժամանակին կատարումը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատվել է քննական հարցաշարերը:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ավարտական և մագիստրոսական աշխատանքների կատարման ընթացքի վերաբերյալ ղեկավարների ամփոփ զեկույցների ներկայացում, նախապաշտպանությանը վերաբերվող հարցերի քննարկում /առկա և հեռակա ուսուցում/:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ա. Առաքելյանը:

Անդամները ընդգծեցին, որ առկա են որոշակի թերություններ և ուսանողների երաշխավորվել են պայմանական և հնարավորություն ունեն վերաայելու աշխատանքները:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Երաշխավորել ավարտական աշխատանքները, սակայն մի քանիսին պայմանական՝ հնարավորություն տալով վերանայել աշխատանքները:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Ջամբրե Զիվան-Զոնսոնի Տրայֆենայի թեմայի և ղեկավարի քննարկման և հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Գ. Եսայան, Ն. Ստեփանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Ջամբրե Զիվան-Զոնսոնի Տրայֆենայի թեման՝ «Հայ երիտասարդների էթնիկ նույնականացման սոցիալ հոգեբանական դրսևորումները ԱՄՆ-ի սոցիալ մշակութային միջավայրում» ԺԹ.00.03 /Սոցիալական հոգեբանություն/ մասնագիտությամբ:

Գիտական ղեկավար՝ հ.գ.դ., պրոֆեսոր Ս.Ռ. Գևորգյան:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Ժուլիետ Հայկազի Դավթյանի թեմայի և ղեկավարի քննարկման և հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Գ. Եսայան,

Ն.

Ստեփանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Ժուլիետ Հայկազի Դավթյանի թեման՝ «Ազգային կարծրատիպերի ազդեցությունը դեռահասների արժեհամակարգի ձևավորման գործում» ԺԹ.00.05 /Զարգացման և կրթության հոգեբանություն/ մասնագիտությամբ:

Գիտական ղեկավար՝ հ.գ.թ., դոցենտ Մ.Ս. Ավետիսյան:

Կիրառական հոգեբանության

ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Խ. ԱՐԴՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՀՊՄՀ

ԿԻՐԱՌԱՎԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԱՄԲԻՈՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
ASPU AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF
APPLIED PSYCHOLOGY

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ
АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА
КАФЕДРА
ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханджяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

Քարտուղար՝

Ա.Ֆ. Հակոբյան

Քաղվածք

2023թ.-ի ապրիլի 5-ի թիվ 9 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ավարտական և մագիստրոսական աշխատանքների կատարման ընթացքի վերաբերյալ ղեկավարների ամփոփ զեկույցների ներկայացում, նախապաշտպանությանը վերաբերվող հարցերի քննարկում /առկա ուսուցում/:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ա. Առաքելյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Երաշխավորել ավարտական աշխատանքները, սակայն մի քանիսին պայմանական՝ հնարավորություն տալով լրացուցիչ աշխատել:

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ԲԱԿԱԼԱՎՐԻԱՏ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար	Երաշխավորված
1. Թարվերդյան Մանե	«Տագնապային խանգարումները և դրանց հաղթահարման ուղիները ուսանողության շրջանում»	Մ. Ավետիսյան	Երաշխավորված է
2. Հարությունյան Կարինե	«Վախերի և ինքնագնահատականի փոխկապակցվածությունը դեռահասների շրջանում»		Երաշխավորված է
3. Սահակյան Աննա	«Ինքնակենսագրական բնույթ կրող հիշողության, ինքնագնահատականի և լոկուս վերահսկողության տարիքային առանձնահատկությունները »	Ս. Առաքելյան դասախոս	Երաշխավորված է
4. Փանոսյան Էլեն	«Ինտերնետային կախվածություն ունեցող դպրոցականների մտածողության և լոկուս վերահսկողության առանձնահատկությունները»		Երաշխավորված է
5. Մանուկյան Գրետա	«Բնավորության շեշտված տիպի ազդեցությունը դեռահասի ուսումնական մոտիվացիայի վրա»	Ա. Բեջանյան	Երաշխավորված է
6. Ղազարյան Մարիանա	«Ծնող-երեխա փոխհարաբերությունների ազդեցությունը կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխայի ուսումնական մոտիվացիայի վրա »		Երաշխավորված է
7. Թարվերդյան Աիդա	«Կրտսեր դպրոցական տարիքի վարքային խանգարման ունեցող երեխաների և ուսումնական առաջադիմության փոխկապակցվածությունը »		Երաշխավորված է
8. Աբրահամյան Սուրեն	«Բարձր դասարանի տղաների վերաբերմունքը զինվորական ծառայությանը՝ կախված ուսումնական պրոցեսի կազմակերպումից»		Երաշխավորված է
9. Պողոսյան Լիանա	«Լիդերի ոճով պայմանավորված ավագ դպրոցականների	Գ. Եսայան	Երաշխավորված է

	տագնապայնության դրսևորման առանձնահատկությունները»		
10. Գասապարյան Լիլիթ Գ.	«Կոնֆլիկտայնության հետազոտումը հուզական այրումի համատեքստում (Ծովագյուղի ուսուցիչների շրջանում) »		Երաշխավորված է
11. Գրիգորյան Լիլյա	«Ավագ դպրոցականների ուսումնական մոտիվացիայի, ագրեսիվ վարքի և միջանձնային հարաբերությունների առանձնահատկությունները»		Երաշխավորված է
12. Սահակյան Անուշ	«Ուսանողների մոտ ինքնագնահատականի կախվածությունը դաստիարակման ոճից (1-ին կուրսի ուսանողների օրինակով)»		Երաշխավորված է
13. Ենոքյան Զեմա	«Ավագ դպրոցականների հուզական ինտելեկտի և տագնապայնության փոխհարաբերակցությունը »		Երաշխավորված է
14. Գեղամյան Էլեն	«Դպրոցի տնօրենի ղեկավարման ոճի և ուսուցիչների աշխատանքային մոտիվացիայի կապի առանձնահատկությունները »	Ն. Ստեփանյան	Երաշխավորված է
15. Միմոնյան Մարիամ	«Ոչ լիարժեք կազմով ընտանիքներում դեռահասների ապրումակցման առանձնահատկությունները»		Երաշխավորված է
16. Քիրազյան Վարդուհի	«Դեռահասների համակարգչային խաղերից կախվածության առանձնահատկությունները լիարժեք և ոչ լիարժեք կազմով ընտանիքներում»		Երաշխավորված է
17. Սարգսյան Արաքսյա	«Դեռահասի ուսումնական մոտիվացիայի և ընտանեկան դաստիարակության ոճի փոխկապվածությունը »		Երաշխավորված է
18. Հովհաննիսյան Նարե	«Ապրումակցման դրսևորման գենդերային առանձնահատկությունները դեռահասության շրջանում»		Երաշխավորված է
19. Եղիազարյան	«Առաջին կուրսի ուսանողների անձի ռեֆլեքսիվության և ուսումնական	Ս. Փիլոսյան	Երաշխավորված է

Լինա	մոտիվացիայի փոխադրության առանձնահատկությունները »		
20. Կոշկարյան Վարդուհի	«Ավագ դպրոցականների վերահսկման ուղղվածության և միջանձնային հարաբերությունների կապի առանձնահատկությունները»		Երաշխավորված է

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ՄԱԳԻՍՏՐԱՏՈՒՐԱՅԻ ԹԵԶԵՐ

ԿԼԻՆԻԿԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀՈԳԵԹԵՐԱՊԻԱ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար	Երաշխավորված է
1.Նաիրա Սողոմոնյան	«Պատերազմական գործողությունների ընթացքում հաշմանդամություն ստացած անձանց արժեքային և իմաստային ոլորտների առանձնահատկությունները»	Առաքելյան Աննա	Երաշխավորված է
2.Նաիրա Սուքիասյան	«Մաշկային հիվանդություններով անձանց միջանձնային հարաբերությունների առանձնահատկությունները ու կոնֆլիկտներին հակազդման բնույթը»	Առաքելյան Աննա	Երաշխավորված է
3. Եսայան Անուշ	«Սոմատիկ տարբեր հիվանդություններ ունեցող երեխաների հուզական ոլորտի առանձնահատկությունները»	Ստեփանյան Նարինե	Երաշխավորված է
4. Պողոսյան Լինա	«Աուտիստիկ սպեկտրի երեխաների հետ հոգեբանական աշխատանքների առանձնահատկությունները»	Ավետիսյան Մարիաննա	Երաշխավորված է
5. Ներսեսյան Անուշ	«Ինտերնետային դեստրուկտիվ խաղերի ազդեցությունը դեռահասների վարքի վրա»	Ավետիսյան Մարիաննա	Երաշխավորված է
6. Վարդանյան Շավարշ	<<Դեռահասի տազնապայնության ազդեցությունը ուսումնական մոտիվացիայի տիպի վրա>>	Ստեփանյան Նարինե	Երաշխավորված է

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար	Երաշխավորված
1. Խաչիկյան Ալինա	<<Հմպաթիայի դրսևորման առանձնահատկությունները շեղվող վարք ցուցաբերող դեռահասների շրջանում >>	Ստեփանյան Նարինե	Երաշխավորված է
3. Պետրոսյան Սվետլանա	<<Հանցավոր վարքի էթնիակական առանձնահատկությունները>>	Սարգսյան Լևոն	Երաշխավորված է

ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար	Երաշխավորված
1. Թովմասյան Սանասար	<<Ռազմական ավանդույթները, որպես զինծառայողների վարքի նորմավորման հոգեբանական գործոն>>	Ասատրյան Զարգանդ	Երաշխավորված է
2. Ավետիսյան Լիաննա	<<Հետորավատիկ սթրեսային խանգարումները և դրսևորման առանձնահատկությունները պատերազմի մասնակիցների մոտ>>	Բեջանյան Արմեն	Երաշխավորված է

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար	Երաշխավորված
1. Ղազարյան Աննա	<<Անձի սոցիալական հասունության և ռեֆլեքսիայի կապի գենդերային առանձնահատկությունները>>:	Փիլոսյան Սուսաննա	Երաշխավորված է
2. Հայրապետյան Ամալյա	<<Ազգային պարը որպես կրտսեր դպրոցականների սոցիալ հոգեբանական կերպարի զարգացման միջոց>>:	Գևորգյան Սրբուհի	Երաշխավորված է

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար	Երաշխավորված
1. Միմոնյան Լյուդմիլա	<<Էմպատիայի դրսևորման յուրահատկությունները նախադպրոցական տարիքում (տղաների և աղջիկների մոտ)>>:	Գոռաբակ Մերի	Չի երաշխավորվում
2. Թումասյան Վանուհի	<<Հատուկ կարիքներով կրտսեր դպրոցականների ճանաչողական գործընթացների զարգացումը>>	Գևորգյան Սրբուհի	Պայմանական երաշխավորվում է

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի
վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ա.Ֆ. Հակոբյան

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի
2023 թ.-ի ապրիլի 5-ի թիվ 9 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Ջամբրե Զիվան-Ջոնսոնի
Տրայֆենայի թեմայի և ղեկավարի քննարկման և հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Գ. Եսայան, Ն.
Ստեփանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Ջամբրե
Զիվան-Ջոնսոնի Տրայֆենայի թեման՝ «Հայ երիտասարդների էթնիկ նույնականացման
սոցիալ հոգեբանական դրսևորումները ԱՄՆ-ի սոցիալ մշակութային միջավայրում»
ԺԹ.00.03 /Սոցիալական հոգեբանություն/ մասնագիտությամբ:

Գիտական ղեկավար՝ հ.գ.դ., պրոֆեսոր Ս.Ռ. Գևորգյան:

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ա. Ֆ. Հակոբյան

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի
2023 թ.-ի ապրիլի 5-ի թիվ 9 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Ժուլիետ Հայկազի Դավթյանի թեմայի և ղեկավարի քննարկման և հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ս. Փիլոսյանը, Գ. Եսայան, Ն. Ստեփանյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Ժուլիետ Հայկազի Դավթյանի թեման՝ «Ազգային կարծրատիպերի ազդեցությունը դեռահասների արժեհամակարգի ձևավորման գործում» ԺԹ.00.05 /Զարգացման և կրթության հոգեբանություն/ մասնագիտությամբ:

Գիտական ղեկավար՝ հ.գ.թ., դոցենտ Մ.Ս. Ավետիսյան:

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ա. Ֆ. Հակոբյան

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2023թ.-ի մայիսի-ի 24-ի թիվ 10 ամբիոնի նիստի

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Մագիստրոսական թեզերի որակի բարձրացման հարցերի քննարկում:
2. Մասնագիտական կողմնորոշման աշխատանքների քննարկում:
3. Քննական տոմսերի հաստատում:
4. Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Մագիստրոսական թեզերի որակի բարձրացման հարցերի քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ա. Առաքելյանը, Ա. Բեջանյանը, Ս. Առաքելյանը, Գ. Եսայանը, Մ. Գռաբսկան:

Անդրադառնալով մագիստրոսական թեզերի որակի բարձրացման խնդրին, անդամները եզրակացրեցին, որ կարելի է կազմակերպել սեմինարներ, որոնք իրենց դրական ազդեցությունը կունենան թեզերի որակի վրա:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ կազմակերպել սեմինարներ մագիստրոսական թեզերի որակի բարձրացման համար:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Մասնագիտական կողմնորոշման աշխատանքների քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ա. Առաքելյանը, Ա. Բեջանյանը, Ս. Առաքելյանը, Գ. Եսայանը, Մ. Գռաբսկան:

Անդամները ընդգծեցին, որ անհրաժեշտ է իրականացնել մասնագիտական կողմնորոշմանն ուղղված աշխատանքներ դպրոցներում, որոնք կնպաստեն աշակերտների հետաքրքրությունների մեծացմանը դեպի ԲՈՒՀ-ը: Նաև նշվեց, որ արդեն իրականացվել են

որոշակի աշխատանքներ և Մ. Ավետիսյանը և Ն. Ստեփանյանը Հրազդան քաղաքի մի շարք դպրոցներում իրականացրել են մասնագիտական կողմնորոշման վերաբերյալ դասընթացներ:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Կազմակերպել մասնագիտական կողմնորոշման ուղղված աշխատանքները:

ԼՍԵՑԻՆ՝ 2021-2022 ուս. տարվա 2-րդ կիսամյակի քննական տոմսերի հաստատման հարցը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Հաստատել 2022-2023 ուս. տարվա 2-րդ կիսամյակի քննական տոմսերը:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ընթացիկ հարցեր:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Ս. Փիլոսյանը, Ա. Առաքելյանը, Ա. Բեջանյանը, Ս. Առաքելյանը, Գ. Եսայանը, Մ. Գռաբսկան:

Ընթացիկ հարցերը նվիրված էին մագիստրոսական կրթությանը և ընդունելությանը, անդամները որոշեցին կազմակերպել սեմինարներ, որոնք կընդլայնեն ուսանողների գիտելիքների շրջանակը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Կազմակերպել սեմինարներ:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ս. Ս. Գրիգորյան

Քաղվածք

2023թ.-ի մայիսի 24-ի թիվ 10 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ավարտական աշխատանքների կատարման ընթացքի վերաբերյալ ղեկավարների ամփոփ զեկույցների ներկայացումը, նախապաշտպանությանը վերաբերվող հարցերի քննարկումը /հեռակա ուսուցում/:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը, Ն. Ստեփանյանը, Գ. Եսայանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Երաշխավորել ավարտական աշխատանքները, սակայն մեկ ուսանողի պայմանական՝ հնարավորություն տալով լրացուցիչ աշխատել:

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ԲԱԿԱԼԱՎՐԻԱՏ

Ուսանող	Թեմա	Ղեկավար	Երաշխավորված
1. Յախշիբեկյան Հասմիկ	« Ագրեսիվության և արժեքային կոդմնորոշումների փոխհարաբերությունները միջին դպրոցահասակ տարիքի աշակերտների շրջանում»	Գոռ Եսայան	Երաշխավորված է
2. Հարությունյան Էլեն	« Միջին դպրոցահասակ տարիքի աշակերտների ինքնագնահատականի ազդեցությունը միջանձնային փոխհարաբերությունների վրա »		Երաշխավորված է
3. Ավչյան Սյուզաննա	« Ագրեսիվության մակարդակի և հուզական ինտելեկտի փոխկապակցվածությունը միջին դպրոցահասակ տարիքի աշակերտների մոտ»		Երաշխավորված է

4. Հովհաննիսյան Գեղեցիկ	«Ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների շրջանում վախերի և տագնապայնության հոգեբանական պատճառները »	Նարինե Ստեփանյան	Երաշխավորված է
5. Գրիգորյան Էլեն	«Անձի տիպի դերը անձնային մասնագիտական աճի մեջ»		Երաշխավորված է
6. Իզաբելլա Թունյան	«Վախի և ինքնագնահատականի առանձնահատկությունները կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխաների շրջանում »		Երաշխավորված է
7. Պապոյան Լիանա	« Երեխա-ծնող փոխհարաբերությունների ազդեցությունը ավագ դպրոցականների մասնագիտական կողմնորոշման վրա»		Երաշխավորված է
8. Կարապետյան Գոհար	« Դեռահասի տագնապայնության, խառնվածքի և բնավորության տիպի առանձնահատկությունները »		Պայմանական երաշխավորված է
9. Ավետիսյան Վերգինե	« Դեռահասների ագրեսիվ վարքը և ուսումնական առաջադիմությունը »	Մերի Գոաբսկա	Երաշխավորված է
10. Գասպարյան Լիլիթ	« Բնավորության շեշտվածության և ուսումնական առաջադիմության կապը հոգեբանության բաժնի ուսանողների մոտ »		Երաշխավորված է
11. Խաչիկյան Անուշ	«Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխաների տագնապայնության և		Երաշխավորված է

	ագրեսիայի առանձնահատկությունները»		
12. Հովհաննիսյան Դիանա	« Ուսումնական գործընթացում դեռահասների կոնֆլիկտային վարքի հոգեբանական բնութագիրը»	Զարգանդ Ասատրյան	Երաշխավորվա ծ է

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ս. Ս. Գրիգորյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀՊՄՀ
ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՄԲԻՈՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
ASPU AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF
APPLIED PSYCHOLOGY

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ
АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА
КАФЕДРА
ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханджяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

Արձանագրություն

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի
2023թ.-ի հունիսի-ի 27-ի թիվ 11 ամբիոնի նիստի
ՕՐԱԿԱՐԳ

1. 2022-2023 ուս. տարվա ավարտական քննությունների արդյունքների քննարկում:
2. 2022-2023 ուս. տարվա 2-րդ կիսամյակի քննությունների արդյունքների ամփոփում:
3. Նախնական դասաքառյակի քննարկում:
4. Ամբիոնի դասախոսների տարեկան աշխատանքների քննարկումներ:
5. Ընթացիկ հարցեր:

ԼՍԵՑԻՆ՝ 2022-2023 ուս. տարվա ավարտական քննությունների արդյունքների քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Մ. Ավետիսյանը անդրադառնալով ավարտական քննությունների արդյունքների ամփոփմանը նշեց, որ ամբիոնի դասախոսները լավ են համագործակցել ուսանողների հետ, որի արդյունքում բավականին բարձր գնահատականներ էին ստացել ուսանողները: Հետազոտական ուսումնասիրությունները ծավալուն էին և կատարվել էին կորելացիոն վերլուծություններ:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ 2022-2023 ուս. տարվա ավարտական քննությունների արդյունքները գնահատել լավ:

ԼՍԵՑԻՆ՝ 2022-2023 ուս. տարվա 2-րդ կիսամյակի քննությունների արդյունքների ամփոփում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Մ. Ավետիսյանը նշեց, որ 2-րդ կիսամյակի ամփոփիչ քննությունները բարեհաջող ավարտվել են:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ 2022-2023 ուս. տարվա 2-րդ կիսամյակի քննությունների արդյունքները գնահատել նորմալ:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Նախնական դասաքառյակի քննարկում:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Մ. Ավետիսյանը ներկայացրեց ուսումնական մասի կողմից տրված ծավալները, նշեց, որ ծավալներում կան որոշ փոփոխություններ, այսինքն կան առարկաներ որոնք դուրս են եկել

կամ վերանվանվել են: Նա նաև առաջարկեց դասախոսներին ակտիվ աշխատել մագիստրոսներ բերելու ուղղությամբ:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ամբիոնի դասախոսների տարեկան աշխատանքների քննարկումներ:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Ավետիսյանը:

Մ. Ավետիսյանը նշեց, որ ամբիոնի դասախոսները բավականին լավ են աշխատել 2022-2023 ուսումնական տարվա ընթացքում, ինչը նկատելի էր ավարտական քննություններին:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Ամբիոնի դասախոսների տարեկան աշխատանքները գնահատել լավ:

ԼՍԵՑԻՆ՝ Ընթացիկ հարցեր:

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի «Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում» թեմայով ԺԹ.00.03 «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության նախապաշտպանությունը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Մ. Փիլոսյանը, Գ. Եսայանը, Ա. Բեջանյանը, Ն. Ստեփանյանը, Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի «Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում» թեմայով ԺԹ.00.03 «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսությունը 12 կողմ, դեմ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0 քվեարկության արդյունքում երաշխավորել հրապարակային պաշտպանության:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ս. Ս. Գրիգորյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀՊՄՀ
ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՄԲԻՈՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
AFTER KH. ABOVYAN
CHAIR OF
APPLIED PSYCHOLOGY

ASPU

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И
НАУКИ
АГПУ ИМ. Х. АБОВЯНА
КАФЕДРА
ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Երևան – 10, Խանջյան - 5

Tel: (374 1) 59-70-41 Երևան – 10, ул. Ханджяна – 5

Yerevan – 10, 5 Khanjyan street

ՔԱՂՎԱԾՔ

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի

2023 թ.-ի հունիսի 27-ի թիվ 11 ամբիոնի նիստի

ԼՍԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի «Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում» թեմայով ԺԹ.00.03 «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության նախապաշտպանությունը:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ Ս. Փիլոսյանը, Գ. Եսայանը, Ա. Բեջանյանը, Ն. Ստեփանյանը, Մ. Ավետիսյանը:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի «Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում» թեմայով ԺԹ.00.03 «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսությունը 12 կողմ, դեմ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0 քվեարկության արդյունքում երաշխավորել հրապարակային պաշտպանության:

Կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Մ.Ս. Ավետիսյան

Քարտուղար՝

Ս. Ս. Գրիգորյան

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԳԾՈՎ

ՊՐՈՌԵԿՏՈՐ՝ ՄԱՐԻԱՄ ԻԱՊԻՐՅԱՆ

_____._____ 2023 թ.

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Խ. Արովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի Զարգացման և կիրառական հոգեբանության ամբիոնի 2023 թ. հունիսի 27 թիվ 11 ամբիոնի նիստին Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի «Դեռահասների սեռադերային

նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում» վերնագրով ատենախոսության քննարկման վերաբերյալ:

Քննարկմանը մասնակցում էին Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ Կրթության հոգեբանության և սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի դեկան հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ռ. Պետրոսյանը, հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ս. Գևորգյանը, Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի վարիչ հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Մ. Ավետիսյանը, ամբիոնի անդամներ հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ն. Հակոբյանը, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ն. Ստեփանյանը, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Մ. Գռաբսկան, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, պրոֆեսոր Ս. Փիլոսյանը, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ա. Առաքելյանը, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Գ. Եսայանը, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Զ. Ասատրյանը, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ա. Բեջանյանը, ամբիոնի ասիստենտ Ս. Առաքելյանը:

ԼՍԵՑԻՆ՝

Կիրառական հոգեբանության ամբիոնի հայցորդ Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի ԺԹ.00.03 – «Սոցիալական հոգեբանություն» մասնագիտությամբ հոգեբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ներկայացված **«Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում»** վերնագրով ատենախոսության նախապաշտպանությունը:

Ներկայացնելով իր հետազոտության հիմնադրույթները՝ ատենախոսը մասնավորապես նշեց.

Լիլիթ Խաչատրյան

- Ամբիոնի մեծարգո վարիչ տիկին՝ Ավետիսյան, ամբիոնի հարգարժան անդամներ, գործընկերներ, այսօր պատիվ ունեմ ձեր դատին ներկայացնել տարիների իմ գիտական

աշխատանքը՝ թեկնածուական ատենախոսության տեսքով, որը կրում է **«Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում»** վերտառությունը:

Ձեր թույլտվությամբ այժմ ներկայացնեմ ատենախոսության հիմնական դրույթները:

Հետազոտության արդիականությունն ու հրատապությունը:

Վերջին ժամանակաշրջանում սեռադերային դեմոկրատիզացիայի պայմաններում փոփոխվել են կնոջ և տղամարդու դերային կարծրատիպերը և պատկերացումները, ինչպես նաև առկա են ընտանեկան մոդելների բացասական ազդեցություններ, ընտանեկան սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամեր, հասարակական ինֆորմացիայի փոխանցման աղճատումներ: Տեղ գտած փոփոխությունները իրենց մեծ ազդեցությունն են ունենում դեռահասների սեռադերային նույնականացման գործընթացի ձևավորման վրա: Հասարակական ազդեցությունները, նույնականացման օբյեկտ հանդիսացող ծնողական կերպարի հետ հուզական կապի բացակայությունը, սեռական դաստիարակության մասին անբավարար տեղեկատվությունը, ինչպես նաև լիարժեք և ամբողջական ընտանեկան մոդելների բացակայությունը նպաստավոր պայման են դառնում դեռահասի անձի սեռային ինքնագիտակցության և սեռադերային դրսևորումների խանգարումների և ոչ բավարար ձևավորման ու զարգացման համար:

Հետազոտության **օբյեկտն է** դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիան:

Հետազոտության **առարկան է** դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի դրսևորումները հարմարման համատեքստում:

Հետազոտության նպատակն է բացահայտել և վերհանել դեռահասի սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի էությունը, դրսևորման առանձնահատկությունները, զարգացման փուլայնությունը՝ երևույթը դիտարկելով հոգեբանական հարմարման համատեքստում:

Հետազոտության վարկածը: Ենթադրվում է, որ դեռահասության տարիքում սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի դրսևորման

առանձնահատկություններից են սեռին ոչ համարժեք դերային կարծրատիպերի դրսևորումները, հակառակ սեռին նույնացման միտումները, որում դրսևորվում են եսակենտրոնության/սոցիոկենտրոնության աղավաղումները, սեփական Ես-ի ընդունման աղճատումները և սոցիալական միջավայրում սոցիալ-հոգեբանական հարմարման անբավարար մակարդակը:

Հետազոտության խնդիրները՝

- Տեսամեթոդաբանական վերլուծության ենթարկել հիմնախնդրի էությունը, ծագումնաբանությունը, դրսևորման առանձնահատկությունները:
- Վերհանել դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի և հոգեբանական հարմարման փոխկապակցվածությունը:
- Վերհանել սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայով պայմանավորված հավակնությունների և ինքնագնահատականի դրսևորումները:
- Վերհանել դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի փուլայնությունը:
- Վերհանել սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայով պայմանավորված դեռահասի անձի եսակենտրոնության/սոցիոկենտրոնության յուրատիպ առանձնահատկությունները:
- Մշակել մեթոդական հանձնարարականներ դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի նախականիման և կանխարգելման ուղղությամբ:

Հետազոտության տեսամեթոդաբանական հիմքն են դեռահասության տարիքի, առանձնահատկությունների, սոցիալական դերի, դերադիրքային դրսևորումների վերաբերյալ Գ. Կրայգի, Ա. Ռեանի, Է. Էրիքսոնի, Լ. Բոժովիչի, Ս. Բեմի, Ֆ. Թայսոնի և Ռ. Թայսոնի, Ի. Ռոզումի, Ի.Ս. Կոնի, Դ. Իսակի, Վ.Կազանի, Ե. Իյինի աշխատություններն ու հայեցակարգային մոտեցումները:

Հետազոտության փուլերը և հետազոտվողների թվաքանակը: Փորձարարական հետազոտությունը կատարվել է չորս փուլով: Ըստ այդմ՝ առաջին փուլում իրականացվել են սեռադերային նույնականացման դրսևորումների բացահայտմանն ուղղված մեթոդիկաներ և մեթոդական մշակումներ տարիքային երկու խմբերում:

Երկրորդ փուլում հետազոտության արդյունքները մշակվել են և առանձնացվել են սեռադերային նույնականացման դեստրուկտիվ (հիմնական խումբ) և նորմատիվ (ստուգիչ խումբ) դրսևորումներով հետազոտական խմբեր: Նշված խմբերը իրենց հերթին բաժանվել են ըստ տարիքային ենթախմբերի՝

- հիմնական I (վաղ դեռահասություն)
- հիմնական II (ուշ դեռահասություն)
- ստուգիչ I (վաղ դեռահասություն)
- ստուգիչ II (ուշ դեռահասություն):

Երրորդ փուլում դեռահասների սեռադերային նույնականացման հարմարման համատեքստը վեր հանելու և բնութագրելու նպատակով հետազոտվել են դեռահասների, ծնողների, ուսուցիչների և հոգեբան-մանկավարժների խմբերը, իսկ արդյունքները համադրվել են փորձարարական եղանակով ստացված մնացած տվյալների հետ:

Չորրորդ փուլում իրականացվել է հավաքագրված տվյալների որակական և համեմատական վերլուծություն:

Հետազոտության ընտրանքը կազմել են դեռահասներ ($n=826$)՝ 413 տղա և 413 աղջիկ, նրանց ընտանիքի անդամներ ($n=195$), ուսուցիչներ ($n=120$) և հոգեբան-մանկավարժներ ($n=15$):

Դեռահասների ընտրանքը բաժանվել է ըստ տարիքային զարգացման փուլայնության՝ կազմելով երկու տարիքային խումբ՝ վաղ դեռահասության 10-12 (տղաներ՝ $n=207$, աղջիկներ՝ $n=206$) և ուշ դեռահասության 13-15 (տղաներ՝ $n=206$, աղջիկներ՝ $n=207$) տարեկան դեռահասների խմբերը:

Հետազոտության գործիքակազմը: Հետազոտության նպատակից, խնդիրներից և վարկածից ելնելով՝ կիրառվել է հետևյալ մեթոդների և մեթոդիկաների համախումբը.

- Ս. Կաշտանովայի, Ա. Նիկոլանայի «Նկարի՛ր տղա և աղջիկ» պրոյեկտիվ մեթոդիկան,
- Ֆ. Գուդինաֆի «Ինքնանկար» մեթոդիկայի հեղինակային մոդիֆիկացիան,
- Ս. Բեմի սեռադերային նույնականացման ախտորոշման հարցարանը,

- Մ. Կունի և Տ. Մաքարտլենդի «Ո՞վ եմ ես» հարցարանը,
- Յու. Ռեշետնյակի և Գ. Վասիլչենկոյի մշակմամբ Տ. Լիրիի հարցարանը,
- Մ. Սաբունասլայի «Դասի գենդերային փորձաքննություն» փորձագիտական գնահատման մեթոդիկան,
- Դիտման մեթոդը,
- Ոչ ստանդարտացված զրույցի մեթոդը,
- Դեմբո-Ռուբինշտեյնի ինքնագնահատականի ախտորոշման մեթոդիկան,
- Ռոջերս-Դայմոնդի սոցիալական հարմարման ախտորոշման մեթոդիկան,
- Ռ. Էնրայտի դեռահասի եսակենտրոնության-սոցիոկենտրոնության ախտորոշման (AES) մեթոդիկան՝ Տ. Ռյաբովայի մշակմամբ,
- Շաֆերի ծնողների հանդեպ դեռահասների վերաբերմունքի բացահայտման հարցարանը:

Հետազոտության գիտական նորույթը: Գիտական նորույթն այն է, որ բացահայտվել, մեկնաբանվել և լրամշակվել են դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի դրսևորման բնութագրական չափանիշները, սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի փուլայնությունը և դրանց հիմքում առաջացող սոցիալական հարմարման առանձնահատկությունները:

Պաշտպանության ներկայացվող դրույթները՝

- Դեռահասության տարիքային փուլի զարգացմանը զուգընթաց արական և իգական սեռերի դեռահասների շրջանում որոշակի փոփոխության են ենթարկվում սեռադերային նույնականացման անդրոգինության հատկանիշները՝ տղաների շրջանում դրսևորվելով տղամարդու վերաբերյալ կարծրատիպային պատկերացումների ամրապնդմամբ, իսկ աղջիկների՝ ընդհակառակը, անդրոգինության մասին պատկերացումների խորացմամբ, որոնք իրենց արտահայտությունն են գտնում տղաների և աղջիկների հագուստի ունիֆիկացման և վերբալ մակարդակում նույնական արտահայտչամիջոցներով:
- Վաղ դեռահասության փուլում նկատվում է սեռադերային չտարբերակված հատկանիշների գերակայություն, որը տղաների շրջանում ուշ դեռահասության փուլում

վերաձվում է մասկուլինության, իսկ աղջիկների շրջանում՝ անդրոգինության որոշակի միտվածության:

- Սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հատկանիշներով դեռահասների փոխհարաբերությունները միտում ունեն պահպանելու սերտ կապեր դեստրուկտիվ հատկանիշներով հասակակիցների միջավայրում, իսկ ծնողների և ուսուցիչների հետ փոխհարաբերություններում նկատվում է օտարացման միտում:

- Սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հատկանիշներով դեռահասների շրջանում առավել, քան ստուգիչ խմբում, վտանգված են թե՛ հավակնությունների և թե՛ ինքնագնահատականի մակարդակները: Սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիան հանգեցնում է անհամարժեք բարձր կամ ցածր հավակնությունների պարագայում դեռահասների ինքնագնահատականի մակարդակի նվազմանը:

- Սոցիալական հարմարման գրեթե բոլոր ցուցանիշները սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հատկանիշներով դեռահասների՝ թե՛ տղաների, թե՛ աղջիկների շրջանում դրսևորվում են նորմայից ցածր մակարդակում:

- Սեռադերային դեստրուկտիվ հատկանիշներով նույնականացման դեռահասների խմբում առավել նշանակալի են ծնողավարման դիրեկտիվ, թշնամանքի և անհետևողական հարաբերությունները, որոնք կորցնում են իրենց արտահայտվածությունը ստուգիչ խմբի դեռահասների գնահատականներում:

Փորձարարական հետազոտություն: Հետազոտությունն իրականացվել է ՀՕՖ-ի, «Օրրանի», ՍՕՍ մանկական գյուղերի, Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի համայնքային այլընտրանքային վերականգնողական կենտրոններում, Առողջության և կրթության հայկական կենտրոնի «Ապագա» հոգեբանական ծառայության բաժնում, «Փսիլաֆ» հոգեբանական աջակցման կենտրոնում, Երևանի թիվ 164, 134, 135, 4, 49, Աբովյան քաղաքի թիվ 10 դպրոցներում:

- Հետազոտության ընտրանքը կազմել են դեռահասներ ($n=826$)՝ 413 տղա և 413 աղջիկ, նրանց ընտանիքի անդամներ ($n=195$), ուսուցիչներ ($n=120$) և հոգեբան-մանկավարժներ ($n=15$):

- Դեռահասների ընտրանքը բաժանվել է ըստ տարիքային զարգացման փուլայնության՝ կազմելով երկու տարիքային խումբ՝ վաղ դեռահասության 10-12 (տղաներ՝

n=207, աղջիկներ՝ n=206) և ուշ դեռահասության 13-15 (տղաներ՝ n=206, աղջիկներ՝ n=207):

«Նկարի՛ր տղա և աղջիկ» պրոյեկտիվ մեթոդիկայի արդյունքներով կարող ենք եզրակացնել, որ ընդհանուր առմամբ դեռահասների շրջանում առավել արտահայտված է տեղեկացվածությունը սեփական սեռադերային նույնականացման մասին՝ հակառակ սեռի համեմատությամբ: Ընդ որում, աղջիկ դեռահասների շրջանում դիտվել են տղաների համեմատ ավելի բարձր ցուցանիշներ: Եվս մեկ ընդհանուր միտում է նկատվել տվյալ մեթոդիկայի արդյունքներով. դեռահասների տարիքային զարգացմանը և հասունացմանը զուգահեռ սեփական և հակառակ սեռի պատկերներն աստիճանաբար դառնում էին ավելի մանրամասն և ինֆորմատիվ: Տղաների շրջանում սեռադերային նույնականացման ամենավառ հատկանիշն է դիտվել հագուստը՝ արտահայտվելով վաղ դեռահասության տարիքի 92 % և 86 % տղաների մոտ: Ուշ դեռահասության տարիքում այդ ցուցանիշները փոքր-ինչ աճել են՝ կազմելով համապատասխանաբար տղա դեռահասների 95 % և 87 %: Աղջիկ դեռահասների շրջանում սեռադերային նույնականացման ամենավառ արտահայտչամիջոցներից է դիտվել ոչ միայն հագուստը, այլև սանրվածքը, հատկապես՝ սեփական սեռը բնութագրելիս՝ 87 % վաղ դեռահասության և 90 % ուշ դեռահասության տարիքի աղջիկների շրջանում:

Նշենք նաև մեթոդիկայի կիրառման ընթացքում դեռահասների կողմից արտահայտվող վերբալ ուղորդումը՝ կարևորություն են ներկայացրել հատկապես այն ածականները, որոնցով դեռահասները բնութագրել են սեփական և հակառակ սեռի ներկայացուցիչներին: Հատկանշական է, որ վերոնշյալ մեթոդիկայի գնահատման արդյունքում առավել բարձր ցուցանիշներ գրանցած դեռահասները՝ թե՛ տղաները, թե՛ աղջիկները, գերազանցապես նշում էին անձի ներքին հատկությունները՝ «խելացի, դաստիարակված, ընկերասեր, կոնֆլիկտային, մեղմ» և այլն: Նման բնութագրումների հեղինակներ տղա դեռահասների տոկոսային ներգրավվածությունը կազմեց վաղ դեռահասության տարիքի 33 % և ուշ դեռահասության տարիքի 25 % տղաների շրջանում: Աղջիկների երկու տարիքային խմբերում այդ ցուցանիշները կազմեցին համապատասխանաբար 30 % և 45 %: Այս տվյալները թույլ են տալիս ենթադրելու, որ վաղ դեռահասության փուլում տղաների մոտ ավելի արտահայտված են անդրոգինության

հատկանիշները, որոնք աստիճանաբար թուլանում են ուշ դեռահասության փուլում՝ արտահայտելով տղամարդու վերաբերյալ կարծրատիպային պատկերացումներում: Ի տարբերություն դրան՝ աղջիկ դեռահասների շրջանում նկատվում է հակառակ պատկեր, երբ դեռահասության տարիքային զարգացմանը զուգընթաց ուժեղանում են անդրոգինության մասին պատկերացումները, որոնք իրենց արտահայտությունն են գտնում տղաների և աղջիկների հագուստի ունիֆիկացման և վերբալ մակարդակում նույնական արտահայտչամիջոցներով:

Ֆ. Գուդինաֆի «Ինքնանկար» պրոյեկտիվ մեթոդիկայի տոկոսային ցուցանիշներից երևում է, որ վաղ տարիքի 80 % իգական սեռի ներկայացուցիչների մոտ բարձր ցուցանիշ է ստացվել սեփական ես-ում սեռային տարբերակվածության գիտակցվածության բացակայությունը, ինչպես նաև 78 % սեփական սեռի տարբերակվածության բացակայության սանդղակը, ինչը փաստում է, որ վաղ տարիքում սեռային ինքնագիտակցության տարբերակումները դեռևս թույլ են զարգացած, և տարերայնորեն նույնականացման օբյեկտ են դառնում թե՛ սեփական սեռի, թե՛ հակառակ սեռի ներկայացուցիչները՝ չկողմնորոշվելով սեռային տարբերակումներում: Շատ դեպքերում վաղ դեռահասության աղջիկների շրջանում ընդհանրապես բացակայում է և՛ նույն սեռի և՛ հակառակ սեռի նույնականացման օբյեկտ հանդիսացող ծնողական կերպարը: Նրանց շրջանում առկա է մերժում երկու սեռերի ծնողների նկատմամբ: Այս դեպքում փորձում են նույնականանալ հակառակ սեռի կերպարի հետ, որը երեխայի ընտանեկան միջավայրից դուրս է, կամ ֆիլմերն ու մուլտֆիլմերն են, կամ այլ հերոսներ, որոնց առկայությունը դեռահասի կյանքում աղավաղված է և ոչ հստակեցված:

Ավելի բարձր ցուցանիշ է ստացվել նաև սեռին ոչ համարժեք նույնականացման օբյեկտի առկայության սանդղակում 82 %, որի արդյունքում էլ բարձր է ստացվել սեռին համարժեք վարքի և դերի մերժում սանդղակների ցուցանիշները՝ 78 % և 81 %: Վաղ տարիքի դեռահաս աղջիկների շրջանում առկա է մերժում նույն սեռին բնորոշ կարծրատիպային վարքի ձևերի, իգական սեռին հատուկ շարժումների և կանացի նուրբ դրսևորումների նկատմամբ, քանի որ իրենց ես-ում գլխավոր նույնականացման օբյեկտը հակառակ սեռի ծնողական կերպարն է, որի հետ ձևավորված է խոր հուզական կապվածություն և փոխհարաբերություն: Վաղ դեռահասության իգական սեռի

ներկայացուցիչները նույնպես փորձում են իրենց ֆիզիկական ես-կերպարը համապատասխանեցնել հակառակ սեռի նույնականացման օբյեկտին. այն դրսևորվում է հագնվելու, հարդարվելու, արտաքինին հետևելու ձևերում:

Ուշ դեռահասության իգական սեռի ներկայացուցիչների շրջանում սեփական ես-ում սեռային տարբերակվածության գիտակցվածության ցուցանիշները միտում ունեն ցածրանալու 65 %: Ի համեմատ վաղ դեռահասության՝ սեփական սեռի տարբերակվածության բացակայության սանդղակի ցուցանիշները միտում ունեն բարձրանալու 82 %: Այս դեպքում իգական սեռի ներկայացուցիչը նշում է, որ իրենց համար տարբերություն չկա տղա են, թե աղջիկ, չգիտեն տղայի և աղջկա միջև եղած տարբերությունները: Նշում են, որ «իմ սեռը միայն իմ մարմինն է»: Այսինքն՝ սեռային պատկանելիությունը հոգեբանորեն տարբերակված չէ: Նրանք նշում են, որ թե՛ տղաները, թե՛ աղջիկները ցավը, ուրախությունը, դավաճանությունը զգում են միանման: Նրանք ունեն բնավորության նույն գծերը, նույն զգացողությունները:

Սեռային վարքի և դերի մերժումը ավելի կայուն և վառ է արտահայտվում վաղ տարիքային շրջափուլի համեմատությամբ՝ 85 % և 80 %: Ուշ դեռահասության իգական սեռի ներկայացուցիչների շրջանում բարձր ցուցանիշներով է արտահայտվել նաև սեռին համարժեք նույնականացման օբյեկտի բացակայությունը 85 %: Վաղ դեռահասության փուլում պարտադիր առկա է լինում արական կամ չտարբերակված սեռ ունեցող որևէ մուլտիերոսի հետ նույնականացումը, որը հետագայում տեղափոխվում է ընտանիքի անդամներից որևէ մեկի վրա: Նման դեռահասները վաղ դեռահասության տարիքի սկզբում (10-12 տ.) նույնականանում են նաև հակառակ սեռի ուժեղ, խնդիրներ լուծող և գերակայող դիրք զբաղեցնող կերպարի հետ, ինչը դեռահասության տարիքի ավարտին ընտանիքի ամենահոգատար անդամի վրա է տեղափոխվում (կրկին որպես կանոն հակառակ սեռի ներկայացուցիչ), քանի որ բազային անվտանգության պահանջմունքի խաթարման դեպքում աղջիկները փնտրում են և վերագրում այն պահանջմունքի բավարարման պայմանները, որոնք նրանց մոտ բացակայում են: Տվյալ մեթոդիկայի տվյալներով աղջիկների իրական ես-ում առկա է արական սեռի ես-ի զգացողություն, ինչը ամրապնդում է հետևյալ նախադասություններով՝ «Մեր դասարանի ամենաուժեղ տղան ես

եմ», «Չեմ սիրում թիթիզ աղջիկներին», «Աղջիկների հետ ընդհանուր ոչինչ չունեմ», «Սիրում եմ գողական տղաներին, որովհետև նրանց հետ ինձ լավ եմ զգում» և այլն: Պրոյեկտիվ մեթոդիկայի տվյալների համաձայն՝ հետազոտված դեռահասների գերակշռող մասը սեռադերային խաթարումների արդյունքում չտարբերակված նույնականացման կերպարների ազդեցությամբ ցուցաբերում են կոնֆլիկտային վարքագիծ, ապատիկ ապրումներ, անորոշություն, միայնակության զգացում, աշխարհայացքի չձևավորվածություն, որը մեզ հանդիպում է հստակ մտքերի, արտահայտությունների, հարցադրումների ձևով, օրինակ՝ «Ինչո՞ւ եմ ես աղջիկ ծնվել, ո՞վ է որոշել իմ փոխարեն» և այլն:

Վաղ դեռահասության արական սեռի ներկայացուցիչների շրջանում նույնպես բարձր ցուցանիշներով է արտահայտվել սեփական ես-ում սեռային տարբերակվածության գիտակցման բացակայությունը 75 %: Սա նշանակում է, որ վաղ տարիքի սեռային պատկանելիության գիտակցումը անորոշ է, արտահայտվում է վախ սեփական սեռի դրսևորումների նկատմամբ, ինչպես նաև սեռի կայացման և մեծանալու առումով դրսևորվում է անհանգստություն, դրսևորվում է հայրական դերի ընդունման մերժում և ժխտում: Սեփական սեռի տարբերակվածության բացակայությունը բարձր ցուցանիշներով է արտահայտվում ուշ դեռահասության փուլում 75 %՝ վաղ դեռահասության արական սեռի ներկայացուցիչների համեմատությամբ: Բարձր ցուցանիշներով է արտահայտվում սեփական սեռին համարժեք վարքի և դերի մերժումը՝ 75% և 72%, ինչը ուշ դեռահասության փուլում միտում ունի բարձրանալու՝ 80% և 73%: Բարձրացված է ես-ի վրա կենտրոնացվածությունը, վարքային դրսևորումները, ժեստերը, վերբալ և պարավերբալ հաղորդակցության ձևերը, ինչպես նաև խստորեն մշակվում և վերահսկվում է արտաքին տեսքի նկատմամբ վերաբերմունքը, որը միտված է համապատասխանեցնելուն հակառակ սեռի դրսևորումներին: Վաղ դեռահասության արական սեռի ներկայացուցիչների մոտ բարձր ցուցանիշներով է արտահայտվում սեփական սեռին ոչ համարժեք նույնականացման օբյեկտի առկայությունը 79 %: Դեռահաս տղաների շրջանում հայրական կերպարի ընդունումը մերժվում է և արտահայտվում է վախով նույն դերի իրականացման առումով: Ապագայի նկատմամբ

դերի կատարման և նույնականացման առումով առկա է չտարբերակվածություն, անորոշություն:

Ուշ դեռահասության փուլում սեփական սեռին ոչ համարժեք նույնականացման օբյեկտի առկայությունը բարձր ցուցանիշով է արտահայտվում՝ 83 %: Իգական սեռի ներկայացուցիչների շրջանում, ի տարբերություն արական սեռի, բարձր ցուցանիշներով է արտահայտվում նաև սեփական սեռին համարժեք նույնականացման օբյեկտի նկատմամբ բացասական հուզականությունը՝ 83 %: Սեռադերային նույնականացման իրականացման առումով նույն սեռի ծնողը դեռահաս տղաների համար բացասական երանգավորմամբ է ընկալվում, և նույնականացումը տեղափոխվում է հակառակ սեռի հոգատար, իրեն ընդունող և ապահովության զգացողություն պարզևող կերպարի վրա: Նույն սեռի խաթարված նույնականացման օբյեկտ հանդիսացող ծնողական կերպարի նկատմամբ սեռադերային դեստրուկցիա ունեցող դեռահասները արտահայտում են տարաբնույթ զգացողություններ՝ վախ, տագնապ, ատելություն, ագրեսիվություն, ես-կերպարում սեփական սեռի լիարժեք մերժում և ժխտում:

Ս. Բեմի դեռահասների սեռադերային նույնականացման ախտորոշման միջինացված ցուցանիշներ: Ինչպես երևում է՝ դեռահասության տարիքում տեղի են ունենում սեռադերային նույնականացման բավական բարդ գործընթացներ: Մասնավորապես վաղ դեռահասության փուլում տղաների շրջանում նկատվում է գերազանցապես սեռադերային չտարբերակված հատկանիշների գերակայություն: Ուշ դեռահասության փուլում տղաների շրջանում դիտվում է մասկուլինության որոշակի միտվածություն և ֆեմինինություն՝ գրեթե նախկին մակարդակում:

Աղջիկ դեռահասների շրջանում պատկերը մի փոքր այլ է. վաղ դեռահասության փուլում գրանցվել են ֆեմինինության արտահայտված ցուցանիշներ (0.52), իսկ մասկուլինությունը փոքր ինչ զիջում է տղաների ցուցանիշին: Ուշ դեռահասության փուլում աղջիկների սեռադերային նույնականացման դինամիկան կրում է զգալի փոփոխություններ և արտահայտվում անդրոգինության որոշակի պատկերով. մասկուլինության ցուցանիշն ուժեղանում է մինչև -0.12՝ գրեթե հավասարվելով տղաների ցուցանիշին, իսկ ֆեմինինության ցուցանիշը՝ մինչև 0.65: Ընդհանուր առմամբ,

հետազոտությանը մասնակից դեռահասների պատասխանների դինամիկան դեռահասության զարգացմանը զուգահեռ ցույց է տալիս -1 - +1 միավորների միջակայքում պատասխանների որոշակի աճի միտում, ինչը վկայում է անդրոգինության դրսևորման մասին: Այդ դրսևորումներից դեստրոլկտիվ շեղումներով պատասխանները հիմք են հիմնական խմբի առանձնացման համար:

Մ. Կունի «Ո՛վ եմ ես» հարցարանի ամփոփ տվյալներ, վաղ դեռահասության տարիքային խումբ: Մ. Կունի և Տ. Մաքպարտլենդի «Ո՛վ եմ ես» հարցարանի արդյունքները հաստատեցին նախորդ մեթոդիկաների միջոցով ստացված տվյալները և ցույց տվեցին հետազոտության արդյունքների հավաստիությունը: Այսպես՝ աղյուսակում երևում է, որ տղա դեռահասների ինքնագնահատականներում մասկուլինության և ֆեմինության դրսևորումները հանդիպում են գրեթե նույն հաճախականությամբ՝ արտահայտվելով համապատասխանաբար 23 % և 25 % դատողություններում: Դեռահասության տարիքային շրջափուլի զարգացման հետ մեկտեղ մասկուլինությանը առնչվող ինքնագնահատականները էականորեն աճում են՝ կազմելով բնութագրումների 32 %-ը, իսկ ֆեմինության բնութագրումները գրեթե չեն փոխվում: Աղջիկ դեռահասների շրջանում նույնպես տեսնում ենք անդրոգինության զարգացման միտում, քանի որ վաղ դեռահասների շրջանում մասկուլինության համեմատաբար ցածր մակարդակը՝ բնութագրումների 22 % արտահայտվածությամբ, գրեթե հավասարվում է ֆեմինության բնութագրումների հետ ուշ դեռահասության փուլում՝ ներկայանալով մասկուլինության 33%, իսկ ֆեմինության 35 % ցուցանիշներով:

Մ. Սաբունաևայի «Դասի գենդերային փորձաքննություն» փորձագիտական գնահատման մեթոդիկայի տոկոսային ցուցանիշները: Վաղ դեռահասության տարիքում տղաների և աղջիկների հանդեպ ուսուցիչների վերաբերմունքը գրեթե նույնական է՝ դրսևորելով գենդերային չեզոքություն: Այստեղ բացառություն են կազմում տղա դեռահասների հանդեպ տեղից պատասխանելու հրահանգների, բացասական հույզերի արտահայտման, նկատողություն անելու և աշակերտի՝ դասը պատասխանելու նախաձեռնությանը չարձագանքելու փոքր-ինչ արտահայտված ցուցանիշները: Միակ աչքի ընկնող վառ արտահայտված ցուցանիշը տակտիլային հաղորդակցումն է նկատողություն անելու նպատակով, որը կազմել է դիտվող դեպքերի 78 %-ը:

Ուշ դեռահասության փուլում պատկերը փոխվում է. արտահայտված կերպով նկատելի է ուսուցիչների դրական և հանդուրժողական վերաբերմունքը աղջիկների հանդեպ, ինչը թույլ է տալիս եզրակացնելու այդ տարիքում ուսուցիչների՝ ֆեմինության հատկանիշներով դասապրոցեսի վարման մասին:

Կիրառվել է գրույցի մեթոդը: Ինչպես տեսնում ենք գծապատկերներում հիմնական երկու ենթախմբերի դեռահասների փոխհարաբերությունները միտվածություն են ցույց տալիս պահպանելու հասակակիցների, հատկապես սեռադերային նույնականացման դեստրուկտիվ հատկանիշներով հասակակիցների միջավայրում սերտ կապերը, իսկ ծնողների և հատկապես ուսուցիչների հետ փոխհարաբերություններում նկատվում է օտարացման միտում:

Ի տարբերություն հիմնական երկու ենթախմբերի սեռադերային պսիխոգրամմայի՝ **ստուգիչ** երկու տարիքային խմբերում նկատելի են որոշակի փոփոխություններ ծնողների և ուսուցիչների հետ փոխհարաբերություններում: Ստուգիչ 1-ին ենթախմբում առկա է գրեթե ամբողջությամբ ներդաշնակ պատկեր, երբ դեռահասների վստահության շրջանակում են թե՛ հասակակիցները, թե՛ ծնողներն ու ուսուցիչները: Պատկերը մասնակիորեն փոխվում է ուշ դեռահասության տարիքում, երբ հասակակիցների և ծնողների հետ պահպանվում են ներդաշնակ փոխհարաբերությունները, սակայն որոշակի առումով տուժում են ուսուցիչ-դեռահաս կապերը. դեռահասները ինչ-որ չափով դրսևորում են հաղորդակցման և փոխըմբռնման դժվարություններ ուսուցիչների հետ: Այս արդյունքները, համալրելով դասի փորձագիտական գնահատականի մեթոդիկայի տվյալները, կարող են կարևոր ներդրում ունենալ հիմնախնդրի գործնական լուծումների մշակման հարցում, քանի որ դպրոցական միջավայրում դեռահասների հարմարման գործընթացները, ինչպես տեսնում ենք, կապված չեն միայն սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հետ, այլ ենթադրում են բարդ հոգեբանամանկավարժական խնդիրների համալիր վերլուծում և ոլորտի համակարգում:

Դեմբո-Ռուբինշտեյնի ինքնագնահատականի ախտորոշման մեթոդիկա: Վերոնշյալ թվային և գրաֆիկական նյութը թույլ է տալիս կատարելու հետևյալ եզրահանգումները: Տղա դեռահասների շրջանում ակնհայտ է հիմնական երկու

տարիքային ենթախմբերում ինքնագնահատականի ցածր մակարդակը: Տղա դեռահասների ստուգիչ երկու ենթախմբերում համեմատաբար ավելի ցածր են հավակնությունների մակարդակները անձի ընդունակությունների, բնավորության և ձեռքերի հմտության կարողության ցուցանիշներում, որոնք տատանվում են 48-59 միջինացված միավորների միջակայքում: Նույն ցուցանիշները հիմնական երկու ենթախմբերում գրանցվել են 64-86 միջինացված միավորների միջակայքում, ինչը խոսում է հավակնությունների ոչ համարժեք բարձր մակարդակի մասին: Նշված ցուցանիշների ինքնագնահատականի մակարդակը ստուգիչ երկու ենթախմբերում գրանցվել է 50-62 միջինացված միավորների միջակայքում, իսկ հիմնական երկու խմբերում՝ 40-47 միավոր:

Հասակակիցների շրջանում հեղինակության, արտաքին տեսքի և ինքնավստահության ցուցանիշների հավակնության մակարդակը հիմնական երկու ենթախմբերում տատանվում է 90-96 միջինացված միավորների միջակայքում, ինչը հուշում է դեռահասների կողմից ոչ քննադատական, ոչ իրական և գերազանցված հավակնությունների մասին: Ստուգիչ երկու ենթախմբերում այդ ցուցանիշները գրանցվեցին 82-94 միջինացված միավորների մակարդակում, ինչը խոսում է այն մասին, որ թեև դեռահասության տարիքային առանձնահատկություններով պայմանավորված հավակնությունների մակարդակը ստուգիչ խմբում շարունակում է մնալ բարձր միավորների միջակայքում, այդուհանդերձ սեռադերային նույնականացման համարժեք դրսևորումները նպաստում են հավակնությունների վտանգավոր մակարդակների փոքր-ինչ թուլացմանը: Նույն ցուցանիշների ինքնագնահատականի մակարդակը հիմնական երկու խմբերում արտահայտվեց 39-45 միջինացված միավորների միջակայքում, իսկ ստուգիչ երկու ենթախմբերում ինքնագնահատականի մակարդակն այդ ցուցանիշների դաշտում արդեն իսկ կազմեց 72-93 միավոր:

Պարզ է դառնում, որ սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հատկանիշներով տղա դեռահասների շրջանում առավել, քան ստուգիչ երկու ենթախմբերում, վտանգված են թե՛ հավակնությունների և թե՛ ինքնագնահատականի մակարդակները: Սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիան հանգեցնում է

անհամարժեք բարձր կամ ցածր հավակնությունների պարագայում տղա դեռահասների ինքնագնահատականի մակարդակի նվազմանը:

Ինչպես տեսնում ենք՝ աղջիկ դեռահասների շրջանում նույնպես ակնհայտ է հիմնական երկու տարիքային ենթախմբերում ինքնագնահատականի ցածր մակարդակը: Աղջիկ դեռահասների հիմնական երկու ենթախմբերում համարժեք մակարդակից բարձր են հավակնությունների մակարդակները բոլոր 6 ցուցանիշներում, որոնք տատանվում են 90-98 միջինացված միավորների միջակայքում: Նույն ցուցանիշները ստուգիչ երկու ենթախմբերում գրանցվել են 87-94 միջինացված միավորների միջակայքում, որոնք, թեև նույնպես գտնվում են բարձր դիրքերում, այնուամենայնիվ ցույց են տալիս նվազման միտում և սահմանակից են օպտիմալ բարձր համարվող շեմին՝ 89 միավորին: Նշված ցուցանիշների ինքնագնահատականի մակարդակը հիմնական երկու ենթախմբերում գրանցվել է անհամարժեք բարձր 90-92 միջինացված միավորների միջակայքում: Տարբերություն են կազմել միայն արտաքին տեսքի և ինքնավստահության ինքնագնահատման ցուցանիշները՝ անհամարժեք ցածր 43-44 միջինացված միավորների միջակայքում: Հիմնական երկու ենթախմբերում աղջիկ դեռահասների հավակնությունների մակարդակների նման շեղումները մտահոգիչ են և համալրում են մեր ենթադրություն առ այն, որ սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիան արտահայտվում է դեռահասի ինքնագնահատականի անհամարժեք դրսևորումներով: Ստուգիչ երկու ենթախմբերում նկատվեց ինքնագնահատականի որոշ չափով մեղմացում՝ արտահայտվելով 71-92 միջինացված միավորների միջակայքում, ինչը կրկին հուշում է այն մասին, որ սեռադերային կոնստրուկտիվ նույնականացումը նպաստում է դեռահասի ինքնագնահատականի համեմատաբար համարժեք դրսևորմանը: Այս դեպքում ևս, ինչպես և հավակնությունների մակարդակը վերլուծելիս տեսնում ենք ստուգիչ երկու ենթախմբերում ինքնագնահատականի մակարդակի մոտեցումը օպտիմալ բարձր համարվող շեմին՝ 74 միավորին:

Հասակակիցների շրջանում հեղինակության, արտաքին տեսքի և ինքնավստահության ցուցանիշների հավակնության մակարդակը հիմնական երկու ենթախմբերում տատանվում է 91-96 միջինացված միավորների միջակայքում, ինչը հուշում է դեռահասների՝ ո՛չ

քննադատական, ո՛չ ռեալիստիկ և գերազանցված հավակնությունների մասին: Ստուգիչ երկու ենթախմբերում այդ ցուցանիշները գրանցվեցին 91-94 միջինացված միավորների մակարդակում, ինչը խոսում է այն մասին, որ թեև դեռահասության տարիքային առանձնահատկություններով պայմանավորված հավակնությունների մակարդակը ստուգիչ խմբում շարունակում է մնալ բարձր միավորների միջակայքում, այդուհանդերձ սեռադերային նույնականացման համարժեք դրսևորումները նպաստում են հավակնությունների վտանգավոր մակարդակների փոքր-ինչ թուլացմանը: Նույն ցուցանիշների ինքնագնահատականի մակարդակը հիմնական երկու խմբերում արտահայտվեց 40-43 միջինացված միավորների միջակայքում, իսկ ստուգիչ երկու ենթախմբերում ինքնագնահատականի մակարդակն այդ ցուցանիշների դաշտում արդեն իսկ կազմեց 74-92 միավոր:

Պարզ է դառնում, որ սեռադերային նույնականացման դեստրոլցիայի հատկանիշներով աղջիկ դեռահասների շրջանում նույնպես առավել, քան ստուգիչ երկու ենթախմբերում վտանգված են թե՛ հավակնությունների և թե՛ ինքնագնահատականի մակարդակները: Սեռադերային նույնականացման դեստրոլցիան հանգեցնում է անհամարժեք բարձր կամ ցածր հավակնությունների պարագայում աղջիկ դեռահասների ինքնագնահատականի մակարդակի նվազմանը:

Կ. Ռոջերս-Ռ. Դայմոնդի սոցիալական հարմարման ախտորոշման մեթոդիկա:

Աղյուսակում զետեղված ցուցանիշները ցայտուն կերպով ցույց են տալիս սեռադերային նույնականացման դեստրոլցիայի պայմաններում սոցիալական հարմարման առանձնահատկությունները: Մասնավորապես, ադապտիվության ցուցանիշը հիմնական երկու ենթախմբերում դրսևորվեց նորմայից ցածր միավորներով թե՛ տղաների, թե՛ աղջիկների շրջանում՝ 60-66 միջինացված միավորների միջակայքում: Ստուգիչ ենթախմբերը, թեև պահպանեցին նորմայի ցածր շեմին հարող տվյալները, այնուամենայնիվ հանդես եկան համեմատաբար բարձր ադապտիվության ցուցանիշներով՝ 68-90 միջինացված միավորների միջակայքում: Ինքնաընդունման հատկանիշներն արտահայտվեցին հիմնական երկու ենթախմբերում տղա և աղջիկ դեռահասների տարբեր ցուցանիշներով: Տղաների շրջանում հիմնական երկու

ենթախմբերում գրանցվեցին ինքնաընդունման հատկանիշի նորմայից ցածր միավորներ, աղջիկների շրջանում նույնպես ինքնաընդունման հատկանիշի նորմայից ցածր միավորներ: Այլոց ընդունման հատկանիշներն արտահայտվեցին հակառակ պատկերով՝ տղաների շրջանում դրսևորվելով նորմայից բարձր, իսկ աղջիկների շրջանում՝ ցածր միավորներով: Նորմայից բարձր միավորներ գրանցվեցին նաև աղջիկ դեռահասների երկրորդ հիմնական ենթախմբում ինտերնալության և դոմինանտության ձգտման հատկանիշներով. այդ երկու հատկանիշները պահպանեցին նորմայից բարձր միավորները նաև աղջիկների ստուգիչ երկու ենթախմբերում, սակայն դրսևորվելով համեմատաբար ավելի մեղմ մակարդակներով՝ համարժեք համարվող մակարդակին սահմանակից համապատասխանաբար 66 և 17 միավորներով: Անհանգստացնող փաստ է նաև հուզական հարմարման հատկանիշի նորմայից ցածր դրսևորումը թե՛ տղաների և թե՛ աղջիկների հիմնական երկու ենթախմբերում:

Ռ. Էնրայտի Դեռահասի Եսակենտրոնության-սոցիոկենտրոնության ախտորոշման (AES) մեթոդիկան՝ Տ. Ռյաբովայի մշակմամբ: Ինչպես տեսնում ենք հիմնական առաջին ենթախմբում նկատելի է տղա դեռահասների ենթակայության հատկանիշը, որը փոքր-ինչ թուլանում է հիմնական երկրորդ ենթախմբում: Աղջիկների շրջանում, ընդհակառակը, երևում է ենթակայության թուլացման/լիդերության հատկանիշի ուժեղացման կայուն միտում հիմնական առաջին և երկրորդ ենթախմբերում: Ստուգիչ երկու ենթախմբերում արդեն իսկ երևան են գալիս դեռահասության տարիքին բնորոշ լիդերության ակնհայտ դրսևորումները, որոնք ուժեղանում են ուշ դեռահասության փուլում թե՛ տղաների, թե՛ աղջիկների շրջանում:

Սովորական/եզակի, ինչպես նաև խոսել/լսել հատկանիշների ամփոփ պատկերը ցույց է տալիս որոշակի դինամիկա, որը ստուգիչ երկու ենթախմբերում միտում ունի տղա դեռահասների շրջանում «սովորական», «խոսել», իսկ աղջիկ դեռահասների շրջանում՝ «եզակի», «լսել» գնահատականների փոքր-ինչ թուլացման: Համեմատաբար ավելի կայուն և ծայրահեղ են հիմնական երկու ենթախմբերում դեռահասների գնահատականները՝ դրսևորվելով սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հատկանիշներով

տղաների շրջանում որպես «սովորական», «լսել», իսկ աղջիկների շրջանում որպես «եզակի», «խոսել» հատկանիշներով:

Այսպես՝ «Անձնային առասպել» հատկանիշների խմբի վերլուծությունը ցույց է տալիս սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հատկանիշներով տղաների և աղջիկների շրջանում ֆեմինության և մասկուլինության գրեթե միակողմանի, ծայրահեղ դրսևորումները, որոնք ամրապնդում են դեռահասների «կառուցած» անձնային սեռադերային նույնականացման առասպելը՝ իր վերը թվարկած հատկանիշներով: Ստուգիչ երկու ենթախմբերում թեև երևում են դեռահասության տարիքին բնորոշ որոշ ծայրահեղ գնահատականներ նույնպես, սակայն այստեղ պատկերը որակապես փոխվում է՝ դրսևորվելով դեռահասության տարիքին բնորոշ լիդերության, վերբալ հաղորդակցման ձգտումով, ինչպես նաև սեփական ես-ի եզակիությունը շեշտադրելու աչքի ընկնող միտվածությամբ: Անդրադառնալով դեռահասներին շրջապատող միջավայրի գնահատականներին՝ որպես «Երևակայական լսարան» հատկանիշների խմբի, հարկ է նշել, որոշ էական տարբերությունների մասին, որոնք առկա են հիմնական և ստուգիչ բոլոր ենթախմբերում: Մասնավորապես, հիմնական երկու ենթախմբերում նկատելի է կասկածամտության որոշակի արտահայտվածություն: Կասկածամտության թուլացման նշաններ ենք տեսնում արդեն ստուգիչ ենթախմբերում՝ թե՛ տղաների և թե՛ աղջիկների շրջանում, ինչը խոսում է այն մասին, որ, ի տարբերություն սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հատկանիշներով դեռահասների, սեռադերային կոնստրուկտիվ նույնականացման պայմաններում դեռահասները ավելի ունակ են լինում վստահելու իրենց շրջապատող «լսարանին» կամ միջավայրին և գտնելու սոցիալական հարմարման պոզիտիվ ուղիներ:

Պարզ/բարդ հատկանիշների միջինացված տվյալների պատկերը խոսում է այն մասին, որ այն գծային կերպով չի արտահայտում սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի ֆենոմենը՝ գրեթե նույնությամբ հանդես գալով միջին դիրքերում: Այս երևույթն ավելի շուտ կապակցված է դեռահասության տարիքային զաւգացման առանձնահատկությունների հետ ընդհանրապես և միայն անուղղակի կերպով կարող է համալրել սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հատկանիշներով

դեռահասների հարմարման համատեքստը: Դեռահասների եսակենտրոնության/սոցիոկենտրոնության դրսևորումների պատկերը համալրում է «խոցելի/անխոցելի» հատկանիշների խումբը, որը հիմնական երկու ենթախմբերում՝ ստուգիչ ենթախմբերի համեմատությամբ, դիտվում է ավելի զգայուն, խոցելի գնահատականով՝ տղաների խոցելիության վերաբերյալ գնահատականների որոշակի գերակայությամբ: Այստեղ նույնպես պատկերը փոփոխվում է սեռադերային կոնստրուկտիվ նույնականացման հատկանիշներով դեռահասների ստուգիչ ենթախմբերում, որտեղ խոցելիության գնահատականները սկսում են թուլանալ:

Ընդհանուր առմամբ, Ռ. Էնրայտի դեռահասի եսակենտրոնության-սոցիոկենտրոնության ախտորոշման մեթոդիկայի կիրառման արդյունքներով կարող ենք ենթադրել սեռադերային դեստրուկտիվ նույնականացման և դեռահասների սոցիալական հարմարման բացասական փոխկապվածության մասին:

Շաֆերի ծնողների հանդեպ դեռահասների վերաբերմունքի բացահայտման հարց արան: Կիրառված մեթոդիկայի արդյունքներով պարզվեց որոշակի կապ ընտանիքում ծնողների հետ դեռահասների հուզական կապվածության և սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի միջև: Մասնավորապես, հիմնական առաջին ենթախմբում տղա դեռահասների 48 % մայրիկի բարյացակամությունը, իսկ 46 %՝ դիրեկտիվությունը: Մնացած 6 %-ի պատասխանները վերաբերել են մնացած չափանիշներին՝ թշնամություն, ավտոնոմիա և ծնողի անհետևողականություն: Հիմնական երկրորդ ենթախմբում ավելանում են ծնողի անհետևողականության գնահատականները տղաների պատասխաններում՝ հասնելով 32 %՝ ինչի արդյունքում թուլանում է բարյացակամության չափանիշի գնահատականը՝ հասնելով 16 %: Այս ենթախմբում հայրերի հանդեպ տղա դեռահասների վերաբերմունքն արտահատվում է թշնամության՝ 32%, անհետևողականության՝ 42 %, ավտոնոմիայի՝ 8 % և բարյացակամության՝ 10 %, չափանիշների բաշխվածությամբ: Անհետևողականության գերակա գնահատականը տեսնում ենք նաև հիմնական ենթախմբերի աղջիկ դեռահասների շրջանում, որն արտահայտվել է վաղ դեռահասության փուլում ինչպես մայրերի, այնպես էլ հայրերի գնահատականներում՝ կազմելով 49-54 %: Նշենք նաև, որ ստուգիչ խմբերում ծնողական

վերաբերմունքի հանդեպ դեռահասների գնահատականները բաշխվել են համեմատաբար հավասար՝ մայրերի հանդեպ դրսևորվելով տղաների շրջանում՝ բարյացակամության 28 %, թշնամության 19 %, ավտոնոմիայի՝ 21 %, դիրեկտիվության՝ 20 % և անհետևողականության՝ 12 %: Աղջիկների գնահատականները մայրերի հանդեպ գրեթե նույնական էին՝ բարյացակամության չափանիշի որոշակի գերակայությամբ՝ 38% և թշնամության չափանիշի թուլացմամբ՝ 9%: Հայրերի հանդեպ թե՛ տղա և թե՛ աղջիկ դեռահասների ստուգիչ ենթախմբերում գերակշռում էր ավտոնոմիայի բարձր գնահատականը՝ հասնելով համապատասխանաբար 42 % և 51 %:

Վերը ներկայացված արդյունքները վկայում են այն մասին, որ սեռադերային դեստրուկտիվ հատկանիշներով նույնականացման դեռահասների հիմնական երկու ենթախմբերում առավել նշանակալի էին ծնողավարման թշնամական, դիրեկտիվ և անհետևողական եղանակները, որոնք կորցնում են իրենց արտահայտվածությունը ստուգիչ երկու ենթախմբերի դեռահասների գնահատականներում:

Փորձարարական հետազոտության արդյունքներով կարող ենք եզրակացնել, որ դեռահասության տարիքում սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի դրսևորման առանձնահատկություններից են տղաների շրջանում արտահայտված ֆեմինության, իսկ աղջիկների շրջանում՝ մասկուլինության, ինչպես նաև գենդերային չեզոքության հատկանիշները, որոնց խորացմանը նպաստող հանգամանքներից նշանակալի են դեռահասի եսակենտրոնության/սոցիոկենտրոնության աղավաղումները, ծնողավարման ոչ կոնստրուկտիվ եղանակները և սոցիալական միջավայրում ադապտացման անբավարար աստիճանը:

Վերը ներկայացված մեթոդիկաների կիրառման արդյունքները խոսում են այն մասին, որ սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի նշաններն արտահայտվում են հիմնականում սեփական սեռի մերժման, հակառակ սեռային պատկանելիության միտումներով: Հիմնականում պրոյեկտիվ մեթոդիկաների և հարցարանների արդյունքները ցույց տվեցին, որ սեփական սեռի հանդեպ բացասական զգացողությունները, ինչպես նաև սեփական սեռին համարժեք դերի մերժումն արտահայտվել է հետևյալ ցուցանիշներով՝ նկարներում բացակայում էին սեռային հատկանիշների հստակ ցուցիչները, հնարավոր չէր

տարանջատել՝ ո՞վ է պատկերված՝ տղա՞, թե՞ աղջիկ, առավելությունը հաճախ տրվում էր հակառակ սեռին հատուկ արտահայտչամիջոցներին: Հավելենք նաև, որ «Նկարի՛ր տղա և աղջիկ» և «Ո՞վ եմ ես» պրոյեկտիվ մեթոդիկաների կիրառման ընթացքում դեռահասները վերբալ մակարդակում հաստատում էին իրենց նկարների միջոցով ստացված աղավաղված տվյալները. շեշտադրում էին, որ իրենք այդպես են տեսնում իրենց սեռը, իրենց ով լինելը, հրաժարվում էին սեռադերային նույնականացման կոնստրուկտիվ, նորմատիվային բնութագրումներից:

Շնորհակալություն ուշադրության համար:

Ատենախոսին առաջադրվեցին հետևյալ հարցերը.

ՀԱՐՑ. Հարցադրող՝ հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Աննա Առաքելյան.

- Խնդրում ենք ներկայացնել ու մեկնաբանել Ձեր ուսումնասիրությունների արդյունքում վերհանված դեռահասության ժամանակահատվածի վերաբերյալ գրականության մեջ առկա մոտեցումները:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Շնորհակալություն հարցի համար:

Սեռահասունացման փոփոխություններով պայմանավորված՝ ներկայացնեմ կենսաբանական մոտեցման առանձնահատկությունները, համաձայն որի՝ դեռահասության սկիզբը համընկնում է սեռական հասունացմանը: Համաձայն այս տեսակետի՝ սեռական հասունացումը տեղի է ունենում 5 փուլերով՝ հետևյալ ստորակարգությամբ՝ առաջին՝ ինֆանտիլ փուլը սկսվում է 8–9 տարեկանում և ավարտվում աղջիկների շրջանում 10, տղաների շրջանում 13 տարեկանում: Երկրորդ փուլը՝ 12–14 տարեկան, պոբերտանտ փուլն է, իհայտ են գալիս առաջին սեռական հասունացման ցուցանիշները: Երրորդ փուլում ակտիվանում է սեռական և ներքին

ներգատիչ գեղձերը, որը դեռահասության զարգացման բնութագրական սկիզբն է: Տեղի է ունենում ոսկրերի բուռն աճ, կրծքային վանդակներն են ձևավորվում, նկատվում է կազմվածքի անհամաչափություն և շարժման կոորդինացիայի խախտում: Չորրորդ փուլը աչքի է ընկնում սեռական հորմոնների մաքսիմալ ակտիվությամբ: Տղաների շրջանում հասունանում են սեռական օրգանները, հայտնվում են երկրորդային սեռական նշանները, իսկ աղջիկների շրջանում սկսվում է դաշտանը, հասունանում են սեռական օրգանները, և օրգանիզմը պատրաստվում է պտղաբերության:

Հինգերորդ փուլում, որը աղջիկների շրջանում 15–17, տղաների շրջանում 16–17 տարեկանն է, վերջնականորեն ավարտվում է սեռական հասունացումը: Ֆրոյդը նույնպես, պայմանավորված կենսաբանական գործոնով, տարիքային շրջաբաժանման մեջ հաշվի է առնում անձի հոգեսեքսուալ փուլերը: Պուբերտանտ շրջանը, ըստ նրա, ընդգրկում է 12–18 տարեկանը, երբ սեքսուալ և ագրեսիվ կուտակում է տեղի ունենում, էդիպյան կոմպլեքսը բարձրանում է նոր մակարդակի: Հիմնախնդրով զբաղվող և բավականաչափ հիմնավոր հետազոտությունների հեղինակ Շ.Բյուլերը դեռահասությունը կամ պուբերտանտությունը նույնպես սեռահասունության հետ է պայմանավորում, երբ հասունանում են առաջնային և երկրորդային սեռական նշանները: Մարմնական հասունությամբ պայմանավորված՝ հոգեբանական դրսևորումներ են տեղի ունենում, որը բնորոշում է հոգեբանական պուբերտանտությունը: Ֆիզիկական պուբերտանտությունը տղաների շրջանում 14–15, աղջիկների շրջանում տեղի է ունենում 13–15 տարեկանում: Որոշ հեղինակներ էլ, օրինակ, Ի. Շապավալենկոն դեռահասության ժամանակագրական տարիքը համարում է 10–11-ից մինչև 14–15 տարեկանը և համաձայն նրա մոտեցման՝ դեռահասությունը նույնպես կենսաբանական տեսակետ է ներառում, այսինքն՝ սեռական հասունացում է տեղի ունենում: Ֆիզիկական, ֆիզիոլոգիական և հոգեբանական փոփոխությունները, ինչպես նաև սեքսուալ հակումը այս փուլը բարդացնում են: Էրիկ Էրիքսոնը մարդու ամբողջ կյանքի ընթացքում կենսաբանական հասունացումը փոխկապակցում է սոցիալական դերերով, սպասումներով և պահանջներով: Այս փոխներգործությունները յուրաքանչյուր փուլում առաջացնում է ճգնաժամ՝ ընդգրկելով 13–18 տարեկանը:

ՀԱՐՑ. Հարցադրող՝ հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, պրոֆեսոր Սուսաննա Փիլոսյան.

- Խնդրում եմ, նշել այն տեսությունները, որոնք նպաստել են Ձեր առջև դրված հիմնախնդրի վերահանմանը, լուսաբանմանն և բացահայտմանը՝ կապված սեռադերային նույնականացման գործընթացի հետ, որոնք նաև ատենախոսության տեսամեթոդաբանական հենքն են:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Շնորհակալություն հարցի համար:

Նույնականացումը նախ՝ հուզական կապն է օբյեկտի հետ, երկրորդ՝ ռեգրեսիվ ճանապարհն է որպես օբյեկտի ինտրոյեկցիա ես-կերպարում, և երրորդ՝ այն կարող է առաջանալ ցանկացած կերպարի նկատմամբ, որը չի առաջացնում սեքսուալ հակում:

Հոգեվերլուծությունը նույնականացումը դիտարկում է որպես վաղ շրջանում ձևավորված հուզական կապ այլ անձի հետ:

Հոգեվերլուծական մոտեցմանը հակադիր տեսակետ է առաջ քաշում Ի Ս. Կոնը, համաձայն որի՝ հիմնական հասկացությունը, որով շեշտադրվում է նմանակել ուրիշներին և նույնականացվել ուրիշների հետ ընդունելի չի: Տղաների նույնականացումը հոր հետ՝ վախի առկայությամբ պայմանավորված, հիմքում ունենալով սերը, կրկօրինակման հետ քիչ ընդհանրություններ ունի: Բացի դրանից, ըստ Ի Ա Կոնի՝ երեխայի վարքի հիմքում ոչ միշտ է ընկած մեծահասակների վարքի կրկնօրինակումը: Ն. Թոդորոն նույնականացման մեխանիզմը նույնպես փորձում է մեկնաբանել ընտանիքում մոր գերակայող դիրքերից: Համաձայն նրա նույնականացումը տղայի և աղջկա համար տարբեր ձևով է տեղի ունենում, քանի որ առաջին խնամքը կատարում է մայրը:

Ալբերդ Բանդուրան, անդրադառնալով մոդելավորման ճանապարհով ուսուցմանը, գտնում է, որ հետևելով շրջապատին անձը պատկերացում է կազմում այն մասին, թե ինչ

ձևով պետք է նոր վարք իրագործի: Այսինքն՝ այս դեպքում շրջապատում գոյություն ունեցող այս կամ այն վարքը անձը կարողանում է կիրառել և խուսափել սխալներից:

Համաձայն Ի. Ս. Կոնի՝ երեխայի պատկերացումը իր սեռի մասին ձևավորվում է կնոջ և տղամարդու վարքի ինքնուրույն ուսումնասիրման, ինչպես նաև շրջապատի խրախուսանքի կամ պատժի միջոցներով: Միևնույն ժամանակ Ի Ս. Կոնը գտնում է, որ թվարկված տեսությունները, ոչ թե երկրնտրանք են, այլ փոխլրացնող են:

Դ. Իսաևը, Վ. Ե. Կագանը անդրադառնում են խոսքային տեսությանը, համաձայն որի՝ կյանքի առաջին տարիներից երեխան խոսքի միջոցով ինֆորմացիա է ստանում իր սեռական պատկանելիության մասին, որը նպաստում է սեռային կարծրատիպերի համապատասխանեցմանը և նույնականացման մոդելների ընտրությանը:

Նույնականության և նույնության հարցերին է անդրադարձել Է. Էրիքսոնը: Համաձայն Է. Էրիքսոնի՝ նույնությունը սուբյեկտի ամբողջականության և նույնության զգացողությունն է: Նա հատկապես կարևորում է դեռահասության փուլը, երբ երեխան փոխակերպում է իր մանկական նույնականացման գործընթացը նոր տեսակի նույնականացմամբ: Իսկ համաձայն Ֆ. Թայսոնի՝ սեռադերային նույնականացումը իգական սեռի շրջանում ի հայտ է գալիս, երբ նա սկսում է քայլել և արտահայտում է իգական շարժում և վարքաձևեր, որը ոչ միայն արտահայտում է կանացիության զգացողություն, այլ նաև դիտվում է իբրև սեռադերային նույնության մեկնարկ:

ՀԱՐՑ. Հարցադրող՝ հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Արմեն Բեջանյան.

- Ինչպե՞ս եք մեկնաբանում սեռադերային նույնականացման դիստրուկցիա եզրույթն ու նրա դրսևորումների յուրատիպությունները:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Շնորհակալություն հարցի համար:

Սեռադերային նույնականացման դիստրուկցիան չտարբերակված սեռական դերի խանգարում է՝ բնորոշ յուրատիպ ցուցանիշներով: Տարանջատվում է հարմարվողական

ռեակցիայով ուղեկցվող արականության և իգականության համահարաբերակցության անհատական ոճը, սեռադերային կոնֆլիկտը, որը դրսևորվում է անձնային մակարդակում ներոտիկ տիպի հակազդման ձևով՝ իբրև իրական կամ թվացյալ անհամապատասխանություն սեռադերային չափանիշներին: Անձնային հակազդումը կրում է ուղղորդված ակտիվ հարմարվողական բնույթ:

Որոշ հետազոտողներ, օրինակ՝ Բերն Բելենկուրը, հիմնավորում են, որ գենդերային կարծրատիպի խանգարումը առաջացնում է տարաբնույթ ինքնավնասման ձևեր՝ սուիցիդալ փորձ, ադրիկտիվ վարք, թմրամոլություն և այլն: Մեզ համար հոգեհարազատ է նաև սեռադերային վարքի փոխակերպում հասկացությունը, համաձայն որի պահպանված է սեռային ինքնագիտակցությունը, սակայն ձևավորվում է սեռադերային վարք, որը հատուկ է հակառակ սեռին: Տրանսեքսուալ խանգարումները համարվում է գլխուղեղի կառուցվածքում սեռային տարբերակման կենտրոնների խանգարում:

Սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիան պայմանավորվում է նաև ծնողների դաստիարակության աղավաղումով, երբ երեխային վերաբերվում են իբրև հակառակ սեռի ներկայացուցիչ, ուղեկցվող ընտանիքում հակասական դերերի խանգարումով:

Մենք ևս մեր ուսումնասիրության մեջ անդրադարձել ենք սեռադերային նույնականացման սոցիալականորեն պայմանավորված հարցերին, երբ աղճատված սոցիալականացման արդյունքում ի հայտ է գալիս և զարգանում սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիա՝ արտահայտված դերային փոխակերպումներով, սեփական սեռին բնորոշ դերի ու վարքաձևերի մերժմամբ, հակառակ սեռի նույնականացման ձգտմամբ, սեփական սեռի նկատմամբ բացասական հուզականությամբ, սեռադերային կարծրատիպային աղավաղումներով: Դեռահասության տարիքում սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի վերաբերյալ ուսումնասիրությունների վերլուծության, ինչպես նաև մեր կողմից կատարված դիտարկումների արդյունքում ներկայացնում ենք սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի բնութագրումը: Սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիան հոգեբանական հարմարման խնդիրներ են առաջացնում, քանի որ դերի և սեռի մերժումը հանգեցնում է ներքին և արտաքին

կոնֆլիկտների՝ ի հայտ բերելով ինքնընդունման, հուզական հարմարավետության դժվարություններ: Դեասահասությունը առանց այն էլ դժվարություններով ուղեկցվող փուլ է, իսկ սեռադերային վարքի խաթարված զարգացումը ծնում է հարմարման յուրատիպ պահանջներ:

ՀԱՐՑ. Հարցադրող՝ հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Արմեն Բեջանյան.

- Ես ճիշտ հասկացա, ցածր ինքնագնահատականը ձևավորում է բարձր հավակնությունների մակարդակ:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Շնորհակալություն եմ հայտնում շատ կարևոր հարցի համար, պարո՛ն Բեջանյան:

Մեր կատարած հետազոտության հիման վրա ներկայացնեմ որոշ արդյունքներ: Սեռադերային նույնականացման դեաստրուկցիա ունեցող վաղ և ուշ դեռահասության շրջափուլերում գտնվող դեռահասների շրջանում դիտվում է ինքնագնահատականի արտահայտման սանդղակների ցածր ցուցանիշներ՝ ի հակադրություն հավակնությունների մակարդակը արտահայտող բարձր ցուցանիշների, որոնք ակնառու են դարձնում ապահարմարողականության միտվածությունը: Այս հանգամանքը բացատրվում է սեփական սեռի մերժմամբ, ինքնընդունման բացակայությամբ, ինքնագնահատականի փոխհատուցման մեխանիզմներով:

Սեռադերային նույնականացման դեաստրուկցիա ունեցող դեռահասները սոցիալական փոխհարաբերությունների համատեքստում հասակակիցների հետ շփման ու հաղորդակցության ընթացքում օտարվում ու մերժվում են, մեկուսանում ու արժանանում պարսավանքի: Այս հանգամանքը ևս նպաստում է հասակակիցների հետ նույնականացման գործընթացի աղճատմանը, հասակակիցների հետ նույնության զգացողության աղավաղմանը:

ՀԱՐՑ. Հարցադրող՝ հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Գոռ Եսայանը.

- Ինչ մեթոդներ եք կիրառել դեռահասների սեռադերային նույնականացման և դեստրուկցիայի առանձնահատկությունների բացահայտման, սեփական ես-ի նույնականացման, սեռադերային բաղադրիչի բացահայտման նպատակով:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Շնորհակալություն հարցի համար:

Դեռահասի սեռադերային նույնականացման, դեստրուկցիայի առանձնահատկությունների բացահայտման և սեռադերային բաղադրիչի վերհանման նպատակով կիրառել ենք մի շարք մեթոդներ, որոնցից կցանկանայի նշել մի քանիսը: Մ. Կունի և Տ. Մաքսարտլենդի «Ո՞վ եմ ես» հարցարանը, որի ներառումը փորձարարական հետազոտության գործիքակազմում միտված էր դեռահասի՝ սեփական ես-ի նույնականացմանը և նրանում սեռադերային բաղադրիչի դուրսբերմանը, Տ. Լիրիի հարցարանը, Ս. Բեմի սեռադերային նույնականացման ախտորոշման մեթոդիկան, Ս. Կաշտանովայի, Ա. Նիկոլանայի «Նկարի՛ր տղա և աղջիկ» պրոյեկտիվ մեթոդիկան, Ֆ. Գուդինաֆի «Ինքնանկար» մեթոդիկայի մոդիֆիկացիաները՝ «Ինչպիսին եմ ես իրականում», «Ինչպիսին կցանկանայի լինել ասպագայում», «Իմ սեռային պատկանելիություն»:

ՀԱՐՑ. Հարցադրող՝ հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Սրբուհի Գևորգյան.

- Ես կհնչեցնեմ երկու հարց:

Տիկին Խաչատրյան, նախևառաջ ներկայացրեք, խնդրեմ, բավականաչափ մեծ թվով կիրառած մեթոդիկաների հիմնավորումները: Դուք, անշուշտ, կիրառել եք պատկառելի թվով մեթոդիկաներ և ներկայացրիք նրանց արդյունքները: Բայց Դուք չներկայացրիք՝ ինչու եք նախապատվությունը տվել հենց այդ մեթոդիկաներին, և ինչ ձևաչափով են այդ մեթոդիկաները անմիջականորեն կապվում ատենախոսության մեթոդաբանական հիմքին:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Շնորհակալություն հարցի համար:

Շնորհակալություն, այս հարցը, կարծում եմ, վերաբերում է աշխատանքի բուն էությանը, ուստի չափազանց կարևորվում է մեր կողմից: Ատենախոսության շրջանակներում ուսումնասիրել ենք երկու հիմնարար փոխկապակցված հարցադրումներ՝ մեկը վերաբերում է սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի բնութագրմանը, իսկ մյուսը՝ դեստրուկցիայով դեռահասների հարմարման հիմնախնդրին: Այդ իսկ պատճառով աշխատանքում ներառել ենք մեթոդների երկու խումբ՝ ուղղված նշված հիմնահարցերի բացահայտմանը: Մեթոդների առաջին խումբը, իրավացի էք, բավական տարողունակ է, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ անհրաժեշտ էր ոչ միայն բնութագրել սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիան որպես ֆենոմեն, այլև ախտորոշել դեստրուկցիան ներկայիս արագ փոփոխվող միջավայրային պայմաններում:

Այդ իսկ պատճառով որդեգրել ենք մեթոդների արդյունքների խաչաձև ստուգման սկզբունքը, ինչի շնորհիվ պարզել ենք, որ մեր ստացած տվյալները հուսալի են և վալիդ: Հետազոտության առաջին փուլով կիրառել ենք Ս. Բեմի սեռադերային նույնականացման ախտորոշման և Տ. Լիրիի անձի Ես-ի գնահատման հարցարանները, քանի որ այդ հեղինակների տեսա-մեթոդական մոտեցումներին անդրադարձել ենք աշխատանքի տեսական մասում: Այնուհետև, ստացված արդյունքները խաչաձև ստուգել ենք պրոյեկտիվ և անավարտ նախադասությունների մեթոդիկաների միջոցով:

Վեր հանելու համար սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայով դեռահասների հարմարման առանձնահատկությունները, ևս կիրառել ենք մեթոդների մի համախումբ, որի մեթոդաբանական հիմնավորումը ներկայացրել ենք աշխատանքի տեսական մասում՝ որպես ընտանիքի և դպրոցի սոցիալականացման ինստիտուցիոնալ միջավայրեր: Այս փուլում կիրառել ենք Դեմբո-Ռուբինշտեյնի՝ ինքնագնահատականի, Էնրայտի՝ եսակենտրոնության/սոցիոկենտրոնության, և Ռոջերս-Դայմոնդի՝ սոցիալական հարմարման ախտորոշման մեթոդիկաները, որոնց արդյունքները նույնպես խաչաձև ստուգել ենք ծնողների և ուսուցիչների հետ անցկացրած դիտման, զրույցի և Շաֆերի ծնողների հանդեպ դեռահասների վերաբերմունքի բացահայտման մեթոդների շնորհիվ:

Ելնելով առաջ քաշված վարկածից , բոլոր կիրառված մեթոդներն ունեցել են հստակ նպատակ և իրականացվել են փուլայնությամբ: Մեթոդների համալիր կիրառումը

հետագայում մեզ հնարավորություն կընձեռի շարունակելու հետազոտական աշխատանքները և կատարելու նոր բացահայտումներ:

Հարցադրող՝ հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Սրբուհի Գևորգյան.

- Իսկ ինչպե՞ս եք համադրել Լիրիի հարցարանի տվյալները: Ին՝չ բացահայտեց այդ մեթոդիկան:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Տ. Լիրիի հարցարանի կիրառման տեսամեթոդական հիմնավորումը նրանում է, որ այն թույլ է տալիս ոչ միայն բացահայտել ես-կառուցվածքում սեռադերային նույնականացման առանձնահատկությունները, այլև դուրս բերել անձի զարգացման ադապտիվության աստիճանը և դիտարկել սեռադերային նույնականացման հիմնախնդիրը անձի հարմարման տեսանկյունից:

Հարցարանը բաղկացած է 128 դատություններից, որոնք խմբավորվում են անձնային հատկությունները բնութագրող 8 սանդղակների՝ ավտորիտարիզմ, եսասիրություն, ագրեսիվություն, կասկածամտություն, ենթակայություն, կախվածություն, ընկերասիրություն, ալտրոիզմ: Թվարկված սանդղակների առաջին չորսը բնութագրում են ես-ի այնպիսի հատկանիշներ, որոնք սովորաբար նույնականացվում են առնականության հետ: Մյուս չորսը համապատասխանաբար նույնականացվում են կանացիության հետ և կարող են դիտարկվել որպես անձի կանացիության բնութագրականներ: Հարցվող դեռահասներին առաջարկվել է դատողությունների ցանից ընտրել 18-ական բնութագրական, որոնք կներկայացնեն իրական և իդեալական ես-պատկերները: Ընտրված բնութագրականները դասակարգվում են ըստ սանդղակների. արդյունքում յուրաքանչյուր սանդղակ ներկայանում է որոշակի միավորների հանրագումարով, իսկ միավորների բաշխումը հուշում է արդեն տվյալ բնութագրականի դրսևորման աստիճանի և անձի ադապտիվ կամ դեստրուկտիվ զարգացման միտվածության մասին: Այսպես՝ մինչև 8 միավոր արտահայտվածության դեպքում կարող

ենք խոսել անձի զարգացման ադապտիվության մասին: 9-12 միավորների գրանցման պարագայում կարելի է եզրակացնել անձի զարգացման դեզադապտիվ դեստրուկտիվ, բնույթի մասին:

ՀԱՐՑ. Հարցադրող՝ դասախոս Սիրինա Առաքելյան

- Վերբալ մակարդակում նույնականության արտահայտչամիջոցներ ասելով ինչ նկատի ունեք:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Վերբալ մակարդակում նույնականության արտահայտչամիջոցներ ասելով նկատի ենք ունեցել այն հանգամանքը, որ դեռահասը սկսում է վերբալիզացնել իր նույնականացման հատկանիշները, դերային բնութագրիչները:

Տվյալ դեպքում կարելի է բերել օրնակներ, երբ, ենթադրենք, իգական սեռի դեռահասները, վերբալիզացնելով իրենց սեռային առանձնահատկություններն ու պատկերացումները, շեշտադրում են հեզությունը, հոգատարությունը, սիրալիրությունը և այլն, մինչդեռ արական սեռի դեռահասները՝ ագրեսիվությունը, համարձակություն, ուժը, նույնիսկ մարտական ոգին և այլն:

ՀԱՐՑ 9. Հարցադրող՝ հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Աննա Առաքելյան.

- Դուք նշեցիք դաստիարակության ոճերի մասին: Հավանաբար զրույցի մեթոդով եք ուսումնասիրել, թե՞ այլ մեթոդիկա է ցույց տվել դաստիարակության ոճերի տարբերությունները:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Դաստիարակության ոճերի ուսումնասիրությունը իրականացվել է Շաֆերի՝ ծնողների հանդեպ դեռահասների վերաբերմունքի բացահայտման մեթոդիկայով: Փաստենք, որ կիրառվել է նաև ծնողների հետ զրույցի մեթոդը:

ՀԱՐՑ. Հարցադրող՝ Սիրինա Առաքելյան.

- Մեկնաբանեք, խնդրեմ, եթե ուսումնասիրենք թվային համեմատական տվյալները՝ աղջիկների շրջանում է ավելի շատ սեռադերային դեստրուկցիան, թե՛ տղաների, և ինչպես կբացատրեք այդ երևույթը:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Պետք է փաստեմ, որ տատանումները վաղ և ուշ դեռահասության փուլում գրեթե նշանակալի չեն և արտահայտվում են մեկից ինը տոկոսային տարբերությամբ: Վաղ դեռահասության փուլում սեռադերային դիստրուկցիան ավելի շատ տղաների շրջանում է նկատվում՝ ի տարբերություն աղջիկների (9 %), ուշ դեռահասության փուլում կրկին տղաների շրջանում է դիտարկվում (մեկ տոկոս ավելի ցուցանիշի արտահայտվածություն):

Ներկայացվում է առաջին ընդդիմախոս, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Նարինե Ստեփանյանի կարծիքը՝ Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի «Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համադրությամբ» թեկնածուական արենախոսության մասին

Անձի զարգացման գործընթացում դեռահասության տարիքը համարվում է ճգնաժամային: Դեռահասության տարիքը բնութագրվում (Ի. Մ. Յուսուպով) որպես սոցիալականացման մարգինալ շրջան: Դեռահասը կարծես գտնվում է սոցիալական և տարիքային տարբեր խմբերի սահմանագծում, ինչն անդրադառնում է նրա հոգեկանի վրա՝ պատճառ դառնալով ագրեսիվության, եսակենտրոնության, տագնապայնության բարձրացման, հասակակիցների խմբերում ընդգրկվելու և այլնի համար:

Ստոնլի Հոլը դեռահասությունը բնութագրում է իբրև ինքնագիտակցության ճգնաժամ, որը հաղթահարելու արդյունքում անձը ձեռք է բերում «անհատականության զգացում»:

Գրախոսվող ատենախոսական աշխատանքում քննարկվում է արդի և կարևոր հիմնախնդիրներից մեկը՝ դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում:

Աշխատանքի առաջին գլխում առանձնակի հետաքրքրություն են ներկայացնում դեռահասության սեռադերային նույնականացման առանձնահատկությունները, դեռահասության փուլի հոգեբանական վերլուծությունը:

Աշխատանքի երկրորդ գլխում ներկայացվում է սոցիալ-հոգեբանական հարմարման առանձնահատկությունների վերաբերյալ հայեցակարգերի վերլուծությունը:

Աշխատանքի երրորդ գլխում ներկայացվում են արդյունքները, դրանց վերլուծությունները:

Ատենախոսության արժանիքներից են.

1. Հարկ է նշել, որ աշխատանքի հաջողությունը մեծապես պայմանավորված է ատենախոսի ընտրած թեմայով. այն արդիական է:

2. Խնամքով ներկայացված է տեսական մասը, մանրամասն շարադրված են հիմնահարցի պատմությունը, տեսական մոտեցումները և հետազոտությունները:

3. Հաջորդական տրամաբանությամբ ներկայացված է դեռահասների սեռադերային նույնականացման գործընթացին ուղղված թրեյնինգային ծրագիրը, որն ատենախոսության շոշափելի արժանիքներից է:

Ինչպես յուրաքանչյուր ատենախոսության մեջ, այնպես էլ այստեղ կան բացթողումներ, որոնցից կարևորել ենք հետևյալները.

1. Հեղինակը ատենախոսության մեջ առաջադրել է գաղափար՝ սոցիալական միջավայրում դեռահասների հարմարման առանձնահատկությունների վերաբերյալ: Ցանկալի կլիներ առավել մանրամասնել մեթոդական համապատասխան ապարատի կիրառման էություն, ընթացքը և արդյունքները, ներկայացվելիս պատճառահետևանքնային կապերը:

2. Ատենախոսի կիրառած Ռ. Էնրայտի մեթոդիկայի հիմքում ընկած է երեք սանդղակների գնահատման սկզբունքը: Աշխատանքը առավել կշահեր, եթե

մանրամասնորեն ներկայացվել կիրառված տվյալ մեթոդիկայի էությունն ու նպատակահարմարությունը:

3. Ատենախոսության մեջ առկա են բազմաթիվ վրիպակներ:

Նշված դիտողությունները չեն կարող նսեմացնել ատենախոսության ընդհանուր արժեքը:

Եզրակացություն

Հիմնախնդիրն արդիական է, և ատենախոսը կարողացել է այն հաջողությամբ լուծել իր հիմնական նպատակների շրջանակներում: Ատենախոսությունն ինքնուրույն և ավարտուն հետազոտություն է՝ գրված գիտամեթոդական և լեզվաոճական անհրաժեշտ մակարդակով, համապատասխանում է թեկնածուական ատենախոսություններին ՀՀ ԲՈԿ-ի կողմից ներկայացված պահանջներին և արժանի է հրապարակային բաց պաշտպանության:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

- Խորին շնորհակալություն ենք հայտնում հարգարժան ընդդիմախոս տիկին Ստեփանյանին՝ ատենախոսությանը մանրակրկիտ ծանոթանալու և արժևորելու, ինչպես նաև դիտողությունների ու դիտարկումների համար:

Թույլ տվեք ներկայացնել դիտարկումների մեր մեկնաբանությունները:

Առաջին դիտարկման վերաբերյալ՝ վերհանելու համար դեռահասների հարմարման առանձնահատկությունները սոցիալական միջավայրում կիրառվել է Ռ. Էնրայտի դեռահասի եսակենտրոնության-սոցիոկենտրոնության ախտորոշման մեթոդիկան, որի տեսամեթոդական հիմքը կազմում են Ռ. Էնրայտի հայացքները՝ դեռահասության տարիքում եսակենտրոնության դրսևորման վերաբերյալ:

Մասնավորապես, Ռ. Էնրայտը ձևակերպել է դեռահասության տարիքին բնորոշ եսակենտրոնության հիմնական բնութագրականը՝ սեփական ես-ի վրա կենտրոնացումը, որն արտահայտվում է սեփական մտքերի և զգացմունքների վրա ֆիքսվածությամբ և դիտարկվում է որպես դեռահասության տարիքին բնորոշ ընդհանուր միտում: Ռ. Էնրայտի

մեթոդիկան հետազոտության մեջ ներկայացված է Տ. Ռյաբովայի մշակմամբ: Մեթոդիկայի արդյունքներով պարզ դարձավ, որ եսակենտրոնության վառ արտահատվածությունը հանգեցնում է սոցիալական հարմարման դժվարությունների:

Երկրորդ դիտարկման վերաբերյալ՝ Ռ. Էնրայտի մեթոդիկայի հիմքում ընկած է երեք սանդղակների գնահատման սկզբունքը՝ անձնային առասպել, երևակայական լսարան և կենտրոնացում սեփական ես-ի վրա: Յուրաքանչյուր սանդղակ բաղկացած է ենթասանդղակներից, որոնք հարցվող դեռահասը գնահատում է առավելագույնը մինչև 5 միավոր: Անձնային առասպել սանդղակը ներառում է հետևյալ հակադիր բնութագրականները՝ լիդեր – ենթակա, աննկատ – հեղինակային, սովորական – եզակի, խոսել – լսել:

«Երևակայական լսարան» սանդղակի կազմում են հետևյալ հակադիր բնութագրականները՝ կասկածամիտ – անհոգ, պարզ – բարդ, խոցելի – անխոցելի:

Սեփական ես-ի վրա կենտրոնացման աստիճանը պարզելու համար իրականացվել է Ա. Անդրեևի իրավիճակներ մեթոդական մշակումը, որը համալրում է Ռ. Էնրայտի մեթոդիկայի արդյունքները: Դեռահասներին առաջարկվել են որոշ իրավիճակներ, որոնցից նրանք պետք է առաջարկեին ելքի սեփական տարբերակը: Իրավիճակների հավանական լուծումները դասակարգվել են ըստ հետևյալ բնութագրականների՝ ուղղվածություն այլոց վրա, ուղղվածություն կատարվող գործի վրա, իմաստի փնտրտուքներ, կենտրոնացում սեփական ես-ի վրա: Դեռահասների սոցիալական միջավայրին հարմարման համատեքստում ուսումնասիրվել է նաև ծնողների հանդեպ դեռահասների վերաբերմունքը՝ ըստ Շաֆերի մեթոդիկայի: Մեթոդիկան նախատեսված է բացահայտելու ընտանիքում դաստիարակության, ծնողական դիրքորոշումների վերաբերյալ դեռահասների պատկերացումները: Դեռահասները գնահատում են իրենց վերաբերմունքը ծնողների հանդեպ որոշակի չափանիշներով՝ բարյացակամություն, թշնամություն, ավտոնոմիա, դիրեկտիվություն, ծնողի անհետևողականություն:

Նշված չափանիշները բացահայտվում են ընդունում – հուզական մերժում, հոգեբանական վերահսկողություն – հոգեբանական ավտոնոմիա և թաքնված վերահսկողություն – բացահայտ վերահսկողություն փոփոխականների միջոցով: Այդ

փոփոխականները դուրս բերելու համար ներկայացվում են դատողություններ ծնողի կողմից դեռահասին վերահսկելու ձևերի վերաբերյալ: Դեռահասը թեստի կառուցվածքով տրված թերթիկի վրա լրացնում է, թե իր կարծիքով որքան հաճախ է իր ծնողը դիմում վերահսկողության այս կամ այն ռազմավարությանը:

Երրորդ դիտարկման վերաբերյալ՝ վրիպակների և տեխնիկական անհարթությունների հետ կապված դիտողության հետ լիովին համամիտ ենք՝ ամբողջությամբ վերանայելու և շտկելու միտումով և պատրաստակամությամբ:

Ներկայացվում է երկրորդ ընդդիմախոս, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Մարիաննա Ավետիսյանի կարծիքը՝ *Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի «Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համապեքստում» թեկնածուական ատենախոսության մասին:*

Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի ատենախոսական աշխատանքը նվիրված է արդիական մի խնդրի, այն է՝ դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները: Թեման արդիական է, քանի որ աշխարհում այսօր, ըստ վիճակագրական տվյալների, նկատվում է սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի, մասնավորապես՝ դեռահասների մոտ: Չնայած խնդրի առկայությանը՝ պետք է փաստել, որ այն գիտնականների կողմից բավարար չափով ուշադրության չի արժանացել:

Մեր կարծիքով՝ աշխատանքի հիմնական առավելություններն են՝

1. Աշխատանքը շարադրված է գեղեցիկ հայերենով, հստակ, բոլոր մեջբերումները, հեղինակների տեսությունները գիտականորեն հիմնավորված են, վերլուծված և լրաբանում են ուսումնասիրվող խնդիրը:

2. Հեղինակը հստակ սահմանում է իր տեսական դիրքորոշումները հետազոտական աշխատանքը կազմակերպելիս՝ նախապես վերլուծելով մի շարք տեսություններ, հայեցակարգեր, մոտեցումներ ինչպես սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի,

այնպես էլ դեռահասության տարիքի հիմնախնդիրների և սոցիալական հարմարման վերաբերյալ:

3. Ուշադրության է արժանի նաև հետազոտական այն հատվածը, որտեղ հեղինակը ուսումնասիրում է բավականին շատ սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի խնդրով դեռահասների, մասնավորապես նրանց հարմարման առանձնահատկությունները:

4. Հղինակի կողմից իրականացրած հետազոտությունները և դրանց ամփոփ արդյունքները ներկայացված են ոչ միայն աղյուսակների և գրաֆիկների տեսքով, այլ նաև մանրակրկիտ քանակական վերլուծության են ենթարկված, որտեղ երևում են նաև սեռային առանձնահատկությունները:

Անդրադառնալով ատենախոսության դրական կողմերին ու արժանիքներին՝ նշենք նաև որոշ դիտարկումներ ու ցանկություններ՝

1. Կարծում ենք, որ աշխատանքը կշահեր, եթե հեղինակն իր հետևություններն ու ենթադրությունները ներկայացներ խնդրի պատճառահետևանքային կապի բացահայտմամբ: Առկա է բավական մեծ ծավալով հետազոտական աշխատանք, մասնավորապես պրոյեկտիվ մեթոդներով: Նմանատիպ վերլուծությունները արժեքավոր կլինեին նաև պրակտիկայով զբաղվող հոգեբանների համար:

2. Աշխատանքը կշահեր, եթե տեսական մասում անդրադարձ լիներ նաև սեռադերային նույնականացման խնդրի վերաբերյալ առկա դասական մի քանի մոտեցումների՝ Զ. Ֆրեյդ, Կ. Յունգ, Է. Բեռն և այլն:

3. Աշխատանքում առկա են քանակական հարուստ տվյալներ, սակայն կարծում ենք՝ դրանք կարելի է նաև որակական վերլուծության ենթարկել և հարստացնել հետազոտական մասը:

4. Եզրակացությունները, կարծում ենք, կարելի է այնպես ձևակերպել, որ դրանք ոչ թե հետազոտության արդյունքները փաստեն, այլև հետևություններ արտահայտեն:

«Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում» վերնագրով

ատենախոսության հեղինակ Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանը իր առջև դրված տեսական և փորձարարական խնդիրները քննարկելու և վերլուծելու ընթացքում դրսևորել է գիտական վերլուծություն և ընդհանրացում կատարելու ընդունակություն, կարողացել է կատարել հիմնարար եզրակացություններ: Ատենախոսությունը իր բովանդակությամբ և ձևակերպումներով համապատասխանում է ՀՀ ԲՈԿ-ի կողմից թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող պահանջներին և պատրաստ է հրապարակային պաշտպանության:

Պատասխանող՝ ատենախոս Լիլիթ Խաչատրյան.

-Խորին շնորհակալություն ենք հայտնում հարգարժան ընդդիմախոսին՝ տիկին Ավետիսյանին՝ ատենախոսությանը ծանոթանալու, արժեքավոր դիտարկումների համար:

Առաջին դիտարկման վերաբերյալ՝ ամբողջությամբ ընդունում ենք դիտարկումը: Ատենախոսության աշխատանքային տարբերակում ամբողջությամբ առկա է հիմնախնդրի պատճառահետևանքային կապերի վերաբերյալ շարադրանքը: Ատենախոսության՝ հարգարժան ընդդիմախոսին ներկայացված տարբերակում զերծ ենք մնացել մանրամասն պատճառահետևանքային կապերի շարադրանքից՝ ատենախոսության տեխնիկական պահանջներից ելնելով՝ նկատի ունենալով թեկնածուական ատենախոսությունների ծավալին ներկայացվող պահանջը: Ատենախոսության վերջնական տարբերակում, անշուշտ, հաշվի առնելով հարգարժան ընդդիմախոսի դիտարկումը՝ կկատարենք վերակառուցում՝ գրաֆիկները տեղափոխելով հավելվածի բաժին, իսկ պատճառահետևանքային կապերի վերաբերյալ շարադրանքը՝ կզետեղենք հիմնական՝ երրորդ գլխում:

Երկրորդ դիտարկման վերաբերյալ՝ տեսական մասում փորձել ենք անդրադարձ կատարել սեռադերային նույնականացման խնդրի վերաբերյալ առկա դասականների (Ձ. Ֆրեյդ, Կ. Յունգ, Է. Բեռն և այլն) աշխատություններին: Հաշվի առնելով և ընդունելով ընդդիմախոսի դիտարկումը՝ առավել խորքային անդրադարձ կկատարենք դասականների աշխատություններին:

Երրորդ և չորրորդ դիտարկումների վերաբերյալ՝ պարզապես կնշեմ, որ ընդունում եմ դիտարկումները՝ շտկելու, վերաշարադրելու ու լրամշակելու պատրաստակամությամբ:

Ելույթներ

Հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Արմեն Բեջանյանի ելույթը

- Հարգարժան կոլեգաներ, աշխատանքը նվիրված է դեռահասության տարիքում սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի դրսևորման առանձնահատկություններին: Առաջադրված խնդիրներն ըստ էության խիստ հրատապ են և արդիական, ինչն էլ նրբանկատորեն արժանացել էր ատենախոսի ուշադրությանը: Թեև դեռահասության պարբերաշրջանի ուսումնասիրության բնագավառում կատարված են բավականաչափ հետազոտություններ, այդուհանդերձ, դեռ շատ ու շատ հարցեր կարոտ են նորովի լուսաբանման ու բազմաբովանդակ մեկնաբանման, վերլուծության ու վերաիմաստավորման: Հարկ է նշել, որ բավականաչափ թույլ է ուսումնասիրված դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի հոգեբանական կողմը, դրանց դրսևորման յուրահատկությունները, առաջացման պատճառահետևանքային կապերն ու բացասական ներուժի մարման ուղիները:

Ատենախոսը լիովին տիրապետում է նյութին: Ատենախոսության արժանիքներից են իրականացված հսկայածավալ փորձարարական հետազոտությունն ու, ինչպես ականատես եղանք, ներկայացված գրագետ վերլուծությունները, որոնք հիմք են հանդիսացել համապատասխան եզրակացությունների համար:

Օգտագործված են բավականաչափ հուսալի մեթոդներ, որոնք հետազոտությունը դարձրել են ամբողջական և կուռ: Անշուշտ տեղին էին այն բոլոր դիտողությունները, որոնք կապված էին աշխատանքի հետ, և դրանց շտկումը բխում է միմիայն աշխատանքի շահերից: Այդ շտկումները պետք է ամպայմանորեն կատարվեն: Ընդհանուր առմամբ ներկայացված ատենախոսությունը գիտական բարձր մակարդակով կատարված հետազոտություն է՝ իր տեսական և գործնական նշանակությամբ, հավաստի արդյունքներով: Հաշվի առնելով այս ամենը՝ ատենախոսությունը երաշխավորվում է հրապարակային պաշտպանության:

Հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Գոռ Եսայանի ելույթը

- Հարգելի՛ գործընկերներ, ես ներկա եմ եղել այս ատենախոսության հետ կապված բոլոր քննարկումներին, լսել եմ ատենախոսի բոլոր ելույթները, բոլոր դիտողությունները որոնք արվել են, և այսօր մենք ունենք ատենախոսության այս վերջնական տարբերակը: Ես ևս ցանկանում եմ նշել ատենախոսի հետևողականության փաստը, գիտության նկատմամբ նրա լուրջ մոտեցումը և առհասարակ իր

աշխատանքի նկատմամբ պարտաճանաչությունը: Այս ամենի արդյունքում ձևավորվեց այս արդեն ավարտուն գիտական հետազոտությունը, որը համապատասխանում է թեկնածուական ատենախոսությանը ներկայացվող բոլոր պահանջներին:

Ես ևս միանում եմ հնչած դրական կարծիքին և փաստում, որ այս ատենախոսությունը ավարտուն և ամբողջական աշխատանք է, գրված է գրագետ: Այն իր բովանդակությամբ և ձևակերպումներով համապատասխանում է ՀՀ ԲՈԿ-ի կողմից թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող պահանջներին և պատրաստ է հրապարակային պաշտպանության:

**Հոգեբանության ամբիոնի դոցենտ, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, պրոֆեսոր
Սուսաննա Փիլոսյանի ելույթը**

- Հարգելի՛ գործընկերներ, Լիլիթ Խաչատրյանի «Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում» վերնագրով թեկնածուական ատենախոսությունը արդեն քանիցս քննարկվել է ամբիոնում, կատարվել են բազմաթիվ դիտողություններ, առաջարկություններ, շտկումներ, որոնք հետևողականորեն իրականացրել է ատենախոսը և աշխատանքը հասցրել բավականաչափ ավարտուն վիճակի: Ես երկրորդում եմ հնչած կարծիքները՝ ատենախոսության դրական կողմերի վերաբերյալ, հատկապես շեշտելով ատենախոսի կատարած մեծածավալ աշխատանքը հետազոտությունն իրականացնելիս, ինչպես նաև արդյունքերի վերլուծությունները: Փաստ է, որ աշխատանքը կատարվել է բավականաչափ բժախնդրորեն: Ես ևս իմ դրական դիրքորոշումն եմ հայտնում ատենախոսության վերաբերյալ և փաստում, որ ատենախոսությունը ավարտուն, տրամաբանական շարադրվածքով, գրագետ վերլուծություններով, գիտական պատշաճ մակարդակով գրված աշխատանք է, և գտնում եմ, որ այն անհրաժեշտ է երաշխավորել հրապարակային պաշտպանության:

Հաշվի առնելով վերոնշյալ կարծիքները՝ նիստի նախագահին առաջարկեց սահմանափակել քննարկումը և քվեարկության գործընթացը կազմակերպելու համար ստեղծել հաշվիչ հանձնաժողով՝ Սիրինա Առաքելյան, Աննա Առաքելյան, Գոռ Եսայան կազմով:

Հաշվիչ հանձնաժողովը ներկայացնում է քվեարկության արդյունքները՝ կողմ 12, դեմ 0, ձեռնպահ՝ 0, անվավեր՝ 0:

Ելնելով քվեարկության արդյունքներից՝ զարգացման և կիրառական հոգեբանության ամբիոնը որոշում է՝

1. Լիլիթ Հայկի Խաչատրյանի «**Դեռահասների սեռադերային նույնականացման դեստրուկցիայի առանձնահատկությունները հոգեբանական հարմարման համատեքստում**» վերնագրով ատենախոսությունն ինքնուրույն, ավարտուն, գիտական բարձր մակարդակով կատարված հետազոտություն է, որն ունի գիտատեսական և գործնական նշանակություն, արդյունքները հավաստի են, հրապարակված գիտական հոդվածները արտացոլում են ատենախոսության բովանդակությունը: Ատենախոսությունը համապատասխանում է ՀՀ գիտական աստիճանաշնորհման 7-րդ կետի պահանջներին և ԺԹ 00.03 «Սոցիալական հոգեբանություն» թվանիշին:

2. Ատենախոսությունը երաշխավորվում է հրապարակային պաշտպանության:

Զարգացման և կիրառական

հոգեբանության ամբիոնի

վարիչի Ժ/պ

Մ. Ավետիսյան

Հաստատում եմ

Մ. Ս. Ավետիսյանի ստորագրությունը

Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ գիտքարտուղար

Մ. Իսախրյան

